

Case Alpakkerho

Toimintaterapiapalvelun tuotteistaminen

Sanna Innilä

Opinnäytetyö
Helmikuu 2016
Toimintaterapian koulutusohjelma
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala

Tekijä(t) Innilä, Sanna	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Päivämäärä 15.02.2016
	Sivumäärä 61	Julkaisun kieli Suomi
		Verkkojulkaisulupa myönnetty: x
Työn nimi Case Alpakkakerho Toimintaterapiapalvelun tuotteistaminen		
Tutkinto-ohjelma Toimintaterapian tutkinto-ohjelma		
Työn ohjaaja(t) Lautamo, Tiina		
Toimeksiantaja(t) Hintikka-Halonen, Soile; Alpakkakartano Oy		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyön tarkoitus oli tuottaa teoreettinen ja toiminnallinen sisältö eläinavusteiselle, sosiaalisia ja vuorovaikutustaitoja tukevalle ryhmämuotoiselle toimintaterapiainterventiolle ja tuotteistaa se. Interventioon osallistui testiryhmänä neljä lastensuojeluyksikön nuorta. Opinnäytetyö tekee tunnetuksi osaltaan eläinavusteista ja erityisesti vähän tunnettua alpakoiden kanssa tehtyä työskentelyä.</p> <p>Työote oli empiirinen, toiminnallinen, työelämälähtöinen kehittämistehtävä. Työn Teoreettisessa osuudessa käsiteltiin eläinavusteista toimintaa, Inhimillisen toiminnan mallia eli MOHOa toimintaterapiaryhmän perustana, toimintaterapiaryhmän ryhmäprosessia, vuorovaikutustaitoja sekä tuotteistamisen teoriaa. Teoria koeteltiin käytännössä toteutetun eläinavusteisen intervention avulla.</p> <p>Tuotteistaminen selvitti palvelun tuottajille mitä palvelu sisältää, sekä millaisia resursseja palvelun tuottaminen vaatii. Tulevalle asiakkaalle pystytään konkretisoimaan mitä hän on ostamassa, millaista sitoutumista se vaatii, kuinka pitkäksi aikaa sekä millaisia tuloksia on mahdollisesti odotettavissa. Tuotteistamisen menetelminä käytettiin Blueprinting-menetelmää ja siitä johdettua palvelukuvausta.</p> <p>Nuoret ja nuorten ohjaajat tunsivat hyötyneensä eläinavusteisesta työskentelystä, se koettiin mielialaa nostavaksi ja siihen sitouduttiin mielellään. Alpakoiden kanssa toimiminen koettiin mielekkääksi ja niiden kanssa oli mahdollisuus olla vuorovaikutuksellisessa suhteessa toiminnan aikana. Myös työn toimeksiantaja oli erittäin tyytyväinen toteutettuun interventioon ja koki saaneensa siitä hyötyä omaan eläinavusteiseen työskentelyynsä.</p>		
<p>Avainsanat</p> <p>Toimintaterapiaryhmät, eläinavusteinen toimintaterapia, alpaka, tuotteistaminen, vuorovaikutustaidot, lapset ja nuoret, syrjäytyminen</p>		
Muut tiedot		

Author(s) Innilä, Sanna	Type of publication Bachelor's thesis	Date 15.02.2016
		Language of publication: Finnish
	Number of pages 61	Permission for web publication: x
Title of publication Case Alpakkakerho The productisation of occupational therapy services		
Degree programme Occupational Therapy		
Supervisor(s) Lautamo, Tiina		
Assigned by Hintikka-Halonen, Soile; Alpakkakartano Oy		
<p>Abstract</p> <p>The purpose of the thesis was to produce both theoretical and practical content for an animal-assisted occupational therapy group intervention, which supported adolescents' social and interpersonal skills. The intervention was also productised. The test group consisted of four adolescents from the Child Protection Unit. The aim was also to make animal-assisted therapy better known and particularly that done with the little-known alpacas.</p> <p>The work was based on an empirical, functional and working-life-based development approach. The theoretical part of the thesis dealt with animal-assisted interventions, the Model of Human Occupation as a basis of an occupational therapy group, the group process in an occupational therapy group, interaction skills and the theory of productisation. The theory was tested in practice with the animal-assisted therapy group.</p> <p>The productisation process explained helped service providers to see what the service did and did not include and what kind of resources the provision of the service required. The future clients are now able to form a concrete picture of what they are buying, what kind of commitment it requires and for how long as well as what kind of results can, perhaps, be expected. The productisation methods were Blueprinting and service descriptions derived from it.</p> <p>The adolescents and their counsellors felt that they had benefited from the animal-assisted Intervention programme. They thought that it had improved their moods and that they willingly committed to it. Working with the alpacas was felt meaningful, and it was possible to be in interaction with the animals. The assignor of the thesis, Alpakkakartano Oy, was very pleased with the intervention and felt that it had benefitted their own animal-assisted intervention work.</p>		
Keywords/tags (subjects) Occupational therapy group, animal assisted occupational therapy, alpacas, productisation, children and adolescents, social and interaction skills, social exclusion		
Miscellaneous		

Sisältö

1	Johdanto	3
2	Yhteistyökumppanin esittely	4
3	Opinnäytetyön tarkoitus.....	4
4	Tutkimuksellinen ote ja työn rakenne	5
4.1	Tutkimuksellinen ote.....	5
4.2	Opinnäytetyön rakenne	7
5	Teoria intervention pohjalla	8
5.1	Asiakas.....	9
5.2	Nuoret toimintaterapian asiakkaina	10
5.3	Eläinavusteinen toiminta ja terapia	11
5.3.1	Eläinavusteisuuden termistöä.....	12
5.3.2	Alpakoiden käyttäminen terapiaeläimenä.....	13
5.3.3	Alpakkatalli toimintaympäristönä.....	16
5.4	Inhimillisen toiminnan malli	16
5.5	Toimintaterapiaryhmät	20
5.5.1	Ryhmän voimaa	20
5.5.2	Tutkittua tietoa toimintaterapiaryhmistä	22
5.5.3	Ryhmän muodostaminen.....	24
5.6	Sosiaaliset ja vuorovaikutustaidot.....	24
6	Alpakkakerho käytännössä	25
7	Huomioita ryhmän aikana	29
7.1	Ohjaamisen vaikeus ja helppous	29
7.2	Terapiaeläimen valinta	30
7.3	Eläimen rooli ryhmässä	31
7.4	Alpakkatalli toimintaympäristönä	31
7.5	Asiakkaan oma ohjaaja mukana	31
7.6	Muutokset ja edistymiset ryhmän sosiaalisissa ja vuorovaikutustaidoissa	32
8	Tuotteistaminen	35
8.1	Toimintaterapiapalvelutuotteet asiantuntijapalveluna	35
8.2	Tuotteistamisen teoriaa	36
8.2.1	Blueprinting	40

8.2.2	Palveluprosessin kuvaus	43
8.2.3	Monitorointi.....	44
9	Pohdinta	45
10	Lopuksi.....	49
	Lähteet.....	50
	Liitteet	55

1 Johdanto

Lokakuussa 2013 olin kuuntelemassa Noora Happosen, Eeva Määtän ja Sanni-Maria Sarajärven opinnäytetyön esittelyä koira-avusteisen Lysti-ryhmän toiminnasta. Ajattelin, että tässä on hyvä ja selkeä toimintamalli eläinavusteiselle interventiolle. Mietin miten maksava asiakas eli tukikoti näkisi vielä paremmin ryhmän tuomat hyödyt ja kuinka asiakkaan ostopäätöstä tällaisesta toiminnasta voisi helpottaa. Pohdinta ei vielä tuolloin johtanut sen pidemmälle, sen aika oli myöhemmin.

Lokakuussa 2014 seisoskelin sateen pehmentämällä pellolla ja katselin laitumella käyskenteleviä otuksia. Olin ystäväni kanssa tutustumassa alpakoihin. Lauma kuljeksi meistä piittaamattomana kunnes yksi alpakka huomasi tyttäreni heinätuppaaseen istuttaman valkoisen lelunallekarhun. Tämä musta eläin kierteli kummallista näkyä hetken ja nuuskaisi sitä varovasti, hätkähti hieman ja palasi taas takaisin. Ja hätkähti vielä enemmän kun tyttäreni ryntäsi pelastamaan nalleaan. Kun lapsi oli rauhoittunut nallensa kanssa, alpakka palasi nuuhkimaan sekä nallea että tytärtäni. Yhtäkkiä liki koko alpakkalauma oli ympärilläme, rohkeimmat nuuskivat hiuksiamme ja kurkistelivat meitä silmiin. Olin kyllä kuullut, että alpakkalaumassa oleskelu voi vaikuttaa ihmiseen energisoivasti mutta hämmästyin silti sitä liki euforista, rauhallista mielialaa joka seurasi minua koko päivän. Päätin, että jos saan itse valita, jonain päivänä minulla on tällaisia työkavereita.

Olin ystäväni kanssa jo aiemmin pohtinut yhteistyön muotoa, jossa yhdistyisi hänen alpakkansa ja osaamisensa sekä minun ammatillinen osaamiseni toimintaterapeutina. Niinpä syntyi päätös, että teen opinnäytetyön hänen yritykselleen, jolloin me kumpikin voimme laajentaa että syventää henkilökohtaista osaamistamme ja yritystemme toimintaa. Kun aloin loppuvuodesta 2014 työstää opinnäytetyötäni, fokus oli selvä; lasten tai nuorten tunnetaitojen tukeminen eläinavusteisesti, näkökulmana palvelun tuotteistaminen.

2 Yhteistyökumppanin esittely

Opinnäytetyön yhteistyökumppanina on Alpakkakartano Oy. Alpakkakartanolla on kirjoitushetkellä seitsemän alpakkaa; Anakin, Bruno, Galactica, Genesis ja Mozart, jotka ovat tämän työn tärkeitä apulaisia sekä viehättävät emäalpakat Dotty ja Hesper. Alpakoiden omistajana ja ohjaajana toimii Soile Hintikka-Halonen, hän on taustaltaan käsityöläinen, lähihoitaja ja eläinavusteinen valmentaja. Soilen eläinavusteinen työ on tuonut iloa monelle lähiseudulla laitoshoidossa olevalle asiakkaalle, osa alpakoista tekee myös laitospöytäkäyntejä. Opinnäytetyö tuo uutta tietoa ja osaamista myös Soilen työnkuvaan, opinnäytetyön pohjalta hän pystyy kehittämään omaa alpakoihin liittyvää kurssi- tai leirimuotoista toimintaa.

Ennen Alpakkakartanon aikaa Alpakkakartanon tiloissa toimi Kuoreveden vanhainkoti. Sisätilat ovat pääosin esteettömät. Tämä mahdollistaa alpakoiden kanssa puuhastelun myös sisätiloissa ja toimintaan olisi mahdollisuudet myös esim. liikuntaesteisillä.

Kun suunnittelimme Alpakkakartanon kanssa opinnäytetyötä, tarkoitus oli suunnata se alakouluikäisille lapsille vuorovaikutustaitoja tukevaksi mukavaksi ja innostavaksi alpakoiden kanssa tapahtuvaksi toiminnaksi. Muutaman käytännön mutkan kautta pilot-tiasiakkaaksi opinnäytetyöprojektiin tuli lastensuojeluyksikkö, joista Alpakkakerhoon osallistui yhteensä neljä 11-16-vuotiasta nuorta, tyttöjä sekä poika. Vaikka asiakaskunta muodostui suunniteltua vaativammaksi ikänsä ja rankemman taustansa vuoksi, päätimme pitää vuorovaikutustaidot keskiössä.

3 Opinnäytetyön tarkoitus

Opinnäytetyöni on pilotti uudesta palvelusta. Tarkoituksena on **1. tuottaa runko alpakoiden kanssa tehtävälle eläinavusteiselle ryhmämuotoiselle toimintaterapiainterventiolle** ja **2. tuotteistaa interventio palvelutuotteeksi**. Interventiota varten tuotettu teoria ja sisältö testataan käytännössä. Interventioprosessista saadun palautteen pohjalta pääsen tuotteistamaan palvelun ja asiakkaan kanssa käydyn loppupalaverin jälkeen pääsen pohtimaan vastasiko tuotteistaminen asiakastarpeeseen. Vaikka intervention toteutus sinänsä kuuluukin opinnäytetyöhön, laitan pääpainon tuotteistamiselle koska toiminnal-

lisen osan ohjaavana tekijänä toimii hyvin pitkälle alussa mainitsemani Happonen, Määttä ja Sarajärven (2013) tekemä opinnäytetyö. Heidän opinnäytetyössään tukikodin nuorten kanssa toteutetut koira-avusteiset ryhmäkerrat ja niissä käytetyt toiminnot on tehty toimintaterapian lehtori Heidi Kihlström-Lehtosen ohjauksessa. Sovelsin heidän suunnittelemaansa toimintoja yhdessä Soile Hintikka-Halosen kanssa alpakoiden ja oman ryhmäni kanssa sopiviksi.

4 Tutkimuksellinen ote ja työn rakenne

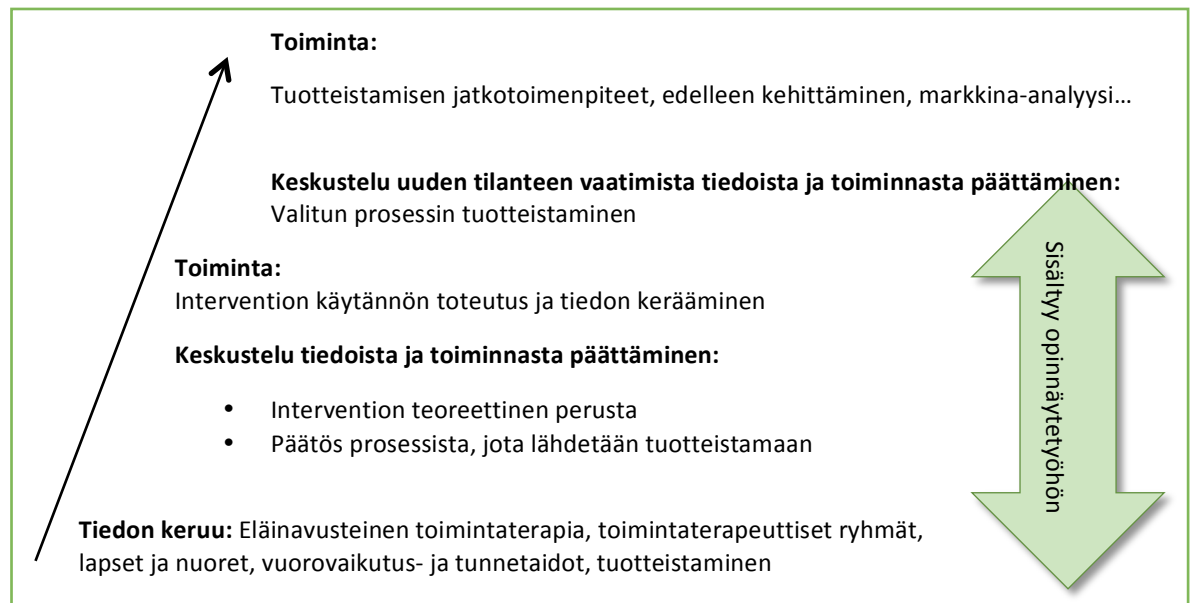
Kerron tässä luvussa millainen tutkimuksellinen ote työssä on ja millainen työn rakenne on. Opinnäytetyö on luonteeltaan empiirinen, se sisältää toimintatutkimuksen piirteitä ja mukailee toimintatutkimuksen tyypillistä prosessia, avaan tätä luvun alkupuolella. Luvun loppupuoli muodostuu taulukosta numero 1, siitä selviää kuinka opinnäytetyö rakentuu ja missä järjestyksessä olen käsitellyt opinnäytetyön viitekehykseen liittyviä asioita.

4.1 Tutkimuksellinen ote

Opinnäytetyö on luonteeltaan empiirinen. Empiria tarkoittaa koetta tai kokemusta. Empiirisessä tutkimuksessa kohteena on ilmiö, josta hankitaan tietoa. Alpakakerhon tuotteistamista voi ajatella empiirisenä projektityönä, joka sisältää teoreettista tietoa toimintaterapian viitekehyksestä, erityisesti eläinavusteisesta toimintaterapiasta ja toimintaterapeuttisista ryhmistä sekä palveluiden tuotteistamisesta. Näiden aineistoja koettelemalla käytännössä luon uuden empirian, jota arvioin, pohdin ja teen päätelmiä. Toimintatutkimusprosessin osaset selviävät kuviosta 1. (Koivula ym. 2003, 15-16.)

Opinnäytetyössä on toimintatutkimuksen piirteitä. Olen itse osallisena kehittämisprosessissa seuraten ja havainnoiden prosessin kulkua ja kehittämässä toimintaa edelleen. Opinnäytetyössä seuran prosessia tietyn hetken ja opinnäytetyö on kuvaus tuosta hetkestä. (Koivula ym. 2003, 19-20.)

Kuvio 1: Toimintatutkimus prosessina (mukaillen Koivula ym. 2003.)

4.2 Opinnäytetyön rakenne

Opinnäytetyön rakenne ja sisältö etenevät taulukossa 1 esitetyllä tavalla:

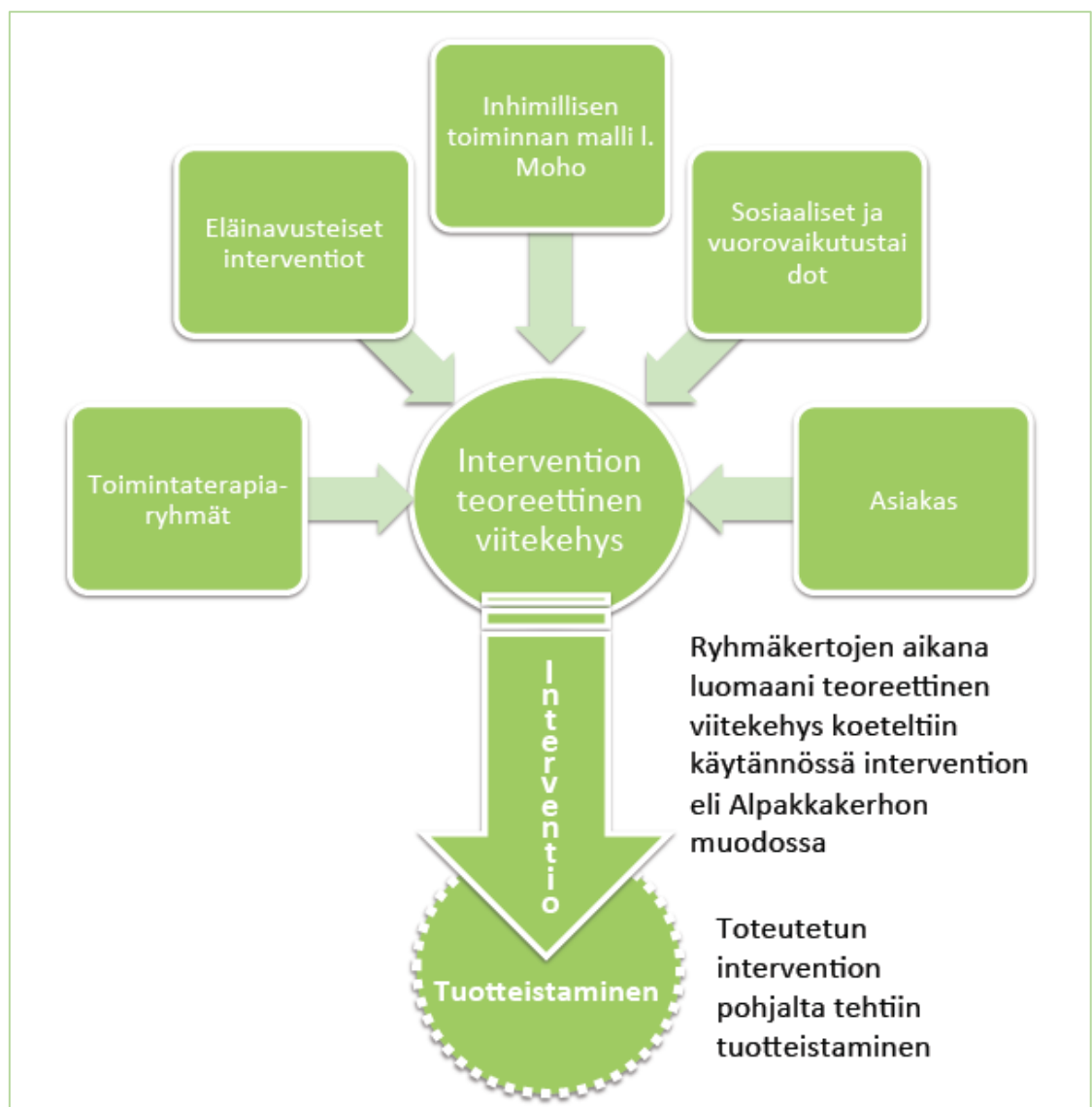
Taulukko 1: Opinnäytetyön rakenne ja sisältö

Luku	Luvun sisältö
1	toimii johdatuksena opinnäytetyöhön. Se kertoo miksi ja miten opinnäytetyö on saanut alkunsa
2	esittelen opinnäytetyön tilaajan eli Alpakkakartano Oy:n
3	luvussa selviää opinnäytetyön tarkoitus, eli eläinavusteisen toimintaterapiainervention suunnittelu ja toteuttaminen ja intervention tuotteistaminen
4	esittelen käytetyn tutkimusmenetelmän ja opinnäytetyön rakenteen
5	käsittelen opinnäytetyön viitekehykseen liittyvää tiedonhakua, löytyneitä tutkimuksia sekä muuta tietoperustaa, jotka toimivat intervention pohjana. Kuvailen millainen asiakas tai asiakkaat ovat, millainen toimintaterapian malli intervention pohjana toimii, mitä ovat toimintaterapeuttiset ryhmät ja miksi olen päätenyt intervention toteutuksessa käyttämään toimintaterapiaryhmää. Avaan eläinavusteisen toiminnan käsitettä erityisesti alpakoiden suhteen. Ryhmässä toimimisen kulmakivenä ovat vuorovaikutus- ja tunnetaidot, joten nekin kuuluvat intervention teoriapohjaan.
6	kuvaa miten Alpakkakerho toteutettiin käytännössä. Tämä käytännön osuus toimii tuotteistamisen ja tuotekuvauksen perustana
7	kuvaan ryhmän aikana tehtyjä huomioita, kuten omaan ohjaamiseen, eläinten valitsemiseen ja käyttämiseen työparina.
8	Käyn prosessia läpi tuotteistamisen teorian ja menetelmien näkökulmasta, esitän tuotteistamisen tulokset
9	pohdinta ja yhteenveto sekä ehdotus jatkotutkimuksesta
10	loppusanat

5 Teoria intervention pohjalla

Tässä luvussa selvitän onko eläinavusteiselle toiminnalle olemassa kysyntää, millaisia ovat tämän projektin asiakkaat, mitä on eläinavusteinen toiminta ja terapia sekä avaan intervention perustana olevaa MOHO toimintaterapian mallia. Kerron mitä ovat toimintaterapiaryhmät ja miksi valitsin opinnäytetyöni ja intervention toteutustavaksi juuri ryhmämuotoisen, vuorovaikutustaitoja tukevan toiminnan. Lisäksi avaan mitä tuotteistaminen on ja miksi toimintaterapeutin kannattaa tuotteistaa eläinavusteinen palvelu. Näiden asioiden pohjalta syntyi opinnäytetyön teoreettinen pohja eli opinnäytetyön viitekehys joka esitetään kuviossa 2. Tuotteistaminen tapahtui intervention pohjalta prosessin lopuksi, joten tuotteistamisen teoria ja tulokset esitetään omana lukunaan.

Kuvio 2: Työn teoreettinen viitekehys ja rakenne

Tietolähteenä tässä luvussa käytin aluksi Googlea, jonka kautta päädyin etsimään tietoa lasten ja nuorten syrjäytymisestä Sosiaali- ja terveysministeriön Julkari-julkaisuarkistosta sekä lastensuojeluyksikön omilta www-sivuilta.

Tietoa lasten ja nuorten ryhmämuotoisen toimintaterapian vaikuttavuudesta etsin Cinahl-tietokanta, haun tuloksista on tarkemmin luettavissa luvussa 5.5.2. Hakusanoina käytin ”pediatric occupation therapy” AND ”social skills training”. Osumia tuli kolmetoista kappaletta. Otsikkojen ja asiasanojen perusteella poimin lähempään tarkasteluun neljä julkaisua. Rajasin mukaan vain 2000-luvulla tehdyt tutkimukset.

Eläinavusteisen terapian hakuja tein paitsi Cinahl-tietokannasta, myös suomeksi Theseus-opinnäytetöiden tietokannasta ja JAMK:in että Pirkanmaan Piki-verkkokirjaston teoksista.

5.1 Asiakas

Minulla on opinnäytetyössäni kaksi asiakasta. Interventiossa asiakkaana eli loppukäyttäjänä olivat lastensuojeluyksikön nuoret. Tuotteistuksen asiakkaana taas oli lastensuojeluyksikön vastaava ohjaaja, joka vastaa esim. ulkoa ostettavien palvelujen hankkimisesta. Selvitän tässä lyhyesti yleisellä tasolla millainen on asiakkaani (lastensuojeluyksikkö) ja hänen asiakkaansa (nuori).

Lastensuojelulaitoksiin sijoittuvat lapset ovat usein tavalla tai toisella tekemisissä syrjäytymisen kanssa. Lasten ja nuorten syrjäytyminen on monitahoinen ja monimuotoinen ilmiö, joka juontaa juurensa yhteiskuntaan ja palvelurakenteisiin ja syrjäytyminen ei ole välttämättä kiinni pelkästään lapsesta, nuoresta tai heidän perheestä itsestään.

Kokon (2001) artikkelissa mainitaan, että mm. Suomessa yleistynyt lapsiköyhyys, lasten ja vanhempien yhdessä viettämä vähäinen aika, koettu yksinäisyys ja vähäiset harras-

tusmahdollisuudet altistavat helposti syrjäytymiskierteelle. Myös Sommarin (2012) artikkelissa käsitellään samoja teemoja, lisäksi mainitaan yhä nuorempa alkava päihteiden käyttö. Edellä mainitut asiat näyttäytyvät myös Sosiaali- ja terveysministeriön kokoamassa Hyvät eväät elämälle –monisteessa (2012), jossa on koottuna tilastotietoa lasten ja nuorten syrjäytymisestä. Huostaanotot ovat lisääntyneet koko 2000-luvun ajan ja lastensuojelussa on lisääntyvää tarvetta vaihtoehtoihin työmuotoihin tuettaessa lapsia ja nuoria erilaisissa psykososiaalisissa ongelmissa (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012). Valtiovarainministeriön julkaisussa ”Nuorten syrjäytyminen - Tietoa, toimintaa ja tuloksia?” (2013. 37, 187) yhdeksi hyväksi nuoria osallistavaksi toimintamuodoksi todetaan luonto-, eläin- ja maatala-avusteiset menetelmät.

Lastensuojeluyksikkö, jonka nuoret Alpakkakerhoon osallistuivat, on erikoistunut psyykkisistä oireista kärsivien lasten kasvatukseen ja hoitamiseen. Yksikössä käytetään työskentelymenetelminä mm. taidetyöskentelyä ja muita toiminnallisia menetelmiä. Eläimiä yksikössä ei kuitenkaan ole ja monet yksikön nuorista pitävät eläimistä ja innostuivat mahdollisuudesta päästä tutustumaan alpakoihin. Nuoret valikoituivat ryhmään lastensuojeluyksikön ohjaajien kautta, yksikössä esitettiin nuorille mahdollisuutta osallistua ja samalla sitoutua ryhmään ja ohjautuivat asiakkaiksi tätä kautta.

5.2 Nuoret toimintaterapian asiakkaina

Nuorten kasvun tukeminen erilaisilla toiminnallisilla menetelmillä on sosiaali- ja terveysalalla yleistynyt ja niitä käyttävät ja useammat ammattiryhmät työssään. Mikä toiminnasta sitten tekee terapeutista juuri nuorten asiakasryhmässä? Ja mitkä ovat toimintaterapian vahvuudet toiminnallisia menetelmiä suunniteltaessa?

Pohjoisen ja Harran (2003, 15) mukaan Pierce (2001, 249) on määrittänyt toimintaterapian perusolettamuksen siten, että toiminnalla on yhteys ihmisen terveyteen ja hyvinvointiin. Toimintaterapeutilla on teoreettista taustatietoa toiminnasta ja sen terapeutti-suudesta, hän pystyy havaitsemaan ihmisen, tässä tapauksessa nuoren, toiminnassa mahdollisia haasteita, joihin nuoren olisi hyvä saada tukea jo ennen mahdollisten toimintakykyä häiritsevien rajoitteiden syntymistä (Pohjonen ja Harra 2003, 15). Toimintaterapia on Hautalan ja Penttisen (2003, 34) mukaan kuntoutusta, jossa diagnoosia määräävämpi on asiakkaan toimintakyky.

Toimintaterapialla tavoitellaan usein muutosta toiminnassa tai vähintään ylläpidetään nuoren olemassa olevaa toimintakykyä. Jotta toiminta olisi terapeutista, toiminnan teoreettinen tuntemus, toiminnan moniulotteisuuden ymmärtäminen ja toiminnan tietoinen käyttäminen tietyn tavoitteen saavuttamiseksi korostuvat. On siis olennaista kuka suunnittelee toiminnan, mitä tehdään, koska tehdään ja miten tehdään (Pohjonen & Harra 2003, 15). Hautala ja Penttinen (2003, 34.) toteavat, että toimintaterapiassa käytettävät toimintamuodot tulee olla yhdessä asiakkaan kanssa suunnitellut, tavoitteelliset sekä nuorelle tarkoituksenmukaisia, että merkityksellisiä. Toimintaterapian tarkoituksena on tukea nuoren toiminnallisia rooleja, eli kykyä huolehtia itsestä mahdollisimman itsenäisesti, opiskella, olla vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa sekä osallistua mielekkääseen vapaa-ajan toimintaan.

5.3 Eläinavusteinen toiminta ja terapia

Eläinavusteinen toiminta on Suomessa melko uutta. Tunnetuimmat eläinavusteisen terapian muodot ovat esim. ratsastusterapia ja sosiaalipedagoginen hevostoiminta. Eläinavusteisesta työskentelystä on olemassa jonkin verran tutkimustietoa. Ikäheimo (2013, 8-9) mainitsee merkittävimpänä Athrozoos-lehdessä vuonna 2009 julkaistun Nimerin ja Lundahlin samana vuonna tekemän meta-analyysin eläinavusteisesta terapiasta. Tutkimuksen tuloksina selvisi, että terapiassa lapset vaikuttaa reagoivan eläinten myönteisiin vaikutuksiin kaikkein parhaiten. Todettavissa on hyötyä esim. autistisilla lapsilla, käyttäytymisen ongelmassa, somaattisissa sairauksissa että psyykkisissä häiriöissä. Muissa ikäryhmissä tulokset eivät ole yhtä selkeän johdonmukaisia vaikkakin myönteisiä (Mts. 8-9). Toisaalta, eläinavusteinen toiminta tieteellisen tutkimuksen viitekehyksestä tarkasteltuna kärsii joistain tutkimuksellisista ongelmista kuten luotettavuudesta ja kontrolloiduista käytännön kokeista (Herzog 2014).

Höök (2011, 23-25) mainitsee, että eläimen kanssa tehty terapia on aina perinteisiä hoito- ja kuntoutusmuotoja täydentävää, joten ei ole oletettavaa, että vaikkapa masennuksesta kärsivä nuori parantuisi vain eläinavusteisella interventiolla. Eläimen kanssa toimiminen voi kuitenkin motivoida kuntoutumaan toisella tavalla kuin jokin perinteisempi menetelmä. Heinänkorsien nyppiminen alpakan turkista voi olla vähintään yhtä tehokas hienomotorinen harjoite kun tikkujen asettaminen pinboardiin.

Eläinavusteiselle toiminnalle ollaan luomassa vähitellen yhtenäisiä kriteerejä (Standards for animal assisted therapy 2015 ja ESAAT 2010) ja koulutusta eläinavusteisiin interventioidiin on saatavilla eri puolilla maailmaa esim. yliopistojen tai eri yhdistysten kautta. Suomesta esimerkkinä mainittakoon Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä Ry:n järjestämä täydennyskoulutus. (Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry 2011).

5.3.1 Eläinavusteisuuden termistöä

Eläinavusteisuus tai eläinavusteinen työskentely (Animal-Assisted Interventions, AAI) on kattotermi joka sisältää **eläinavusteisen toiminnan** (Animal-Assisted Activity, AAA), **eläinavusteisen terapian** (Animal-Assisted Therapy, AAT) ja eläinavusteisen (erityis)opetuksen (Animal-Assisted Special Pedagogy).

Ensinnä mainittu eli **eläinavusteinen toiminta** on yleensä vapaaehtoistyönä toteutettua, ihmisen hyvinvointia lisäävää toimintaa, jolla ei sinällään ole kuntoutuksellisia tavoitteita. Usein Suomessa kuitenkin sekä eläimen ohjaaja että eläin ovat saaneet tehtäviinsä perehdytyksen (Kennelliitto 2016 sekä Suomen Karva-Kaverit ry. 2016).

Eläinavusteista terapiaa Ikäheimon (2013. 11.) mukaan ISAAT, Delta Society, IAHAIO julkaisussa Animal assisted therapy/activity (2011) sekä Kruger ja Serpell (2006) määrittävät eläinavusteista terapiaa seuraavasti: Eläinavusteinen terapia on tavoitteellista hoito- tai kuntoutustoimintaa. Sen tarkoituksena on tukea ihmisen hyvinvointia ja edistää ihmisen fyysistä, sosiaalista, emotionaalista tai kognitiivista kuntoutumista. Terapia voi olla yksilö- tai ryhmämuotoista ja sillä on myös yksilö- tai ryhmäkohtaiset tavoitteet. Terapiakäyntien määrä ja ajallinen kesto on ennakkoon sovittu. Terapiaprosessi tulee myös dokumentoida ja arvioida. Eläimen ohjaajalta vaaditaan soveltuva terveyden-, sosiaali- tai kasvatusalan tutkinto ja lisäksi eläinavusteisen alan harjoitustutkinto tai terapia on toteutettu tällaisen henkilön ohjauksessa. Myös eläimen tulee olla tehtävänsä soveltuva.

Eläinavusteinen (erityis)opetus on terapeutista ja tavoitteellista toimintaa, jonka toteuttaa eläimeen perehtynyt opettaja tai erityisopettaja koulussa tai luokassa. (Ikäheimo 2013, 1.)

5.3.2 Alpakoiden käyttäminen terapiaeläimenä

Suomessa tunnetuimmat eläinavusteisen toiminnan muodot ovat mm. ratsastusterapia, sosiaalipedagoginen hevostoiminta sekä koira-avusteinen työskentely. Alpakoiden käyttäminen terapiaeläimenä on vielä melko harvinaista, siitä löytyy Suomeksi yksi ammattikorkeakoulussa tehty opinnäytetyö. Suomessa toimivat Terapia-alkakat ja -laamat-yhdistys (ALAT ry) sekä Alpakkaterapia ry. Kummallakin yhdistyksellä on oma sertifioimisjärjestelmänsä, joka määrittää millainen on terapiatyöhön soveltuva eläin sekä sen ohjaaja. Alat ry:n (Terapia-alkakat ja Laamat ry. 2016.) määrittämiä terapiaeläimen ominaisuuksia Delta Societyn terapiaeläin-ohjeistuksen on esitetty taulukossa 2.

Taulukko 2. Terapiaeläimen ominaisuuksia (Terapia-alkakat ja Laamat ry. 2016)

Eläimen täytyy...	Eläin ei saa
olla ruumiillisesti ja psyykkisesti kestävä, ohjaaja arvioi	osoittaa väärää vaarallista leimautumista, ei vaarallisen tungetteleva, ei hyppiä ihmistä vastaan, rynnätä, sylkeä. Eläin saa kuitenkin osoittaa kiinnostusta ihmiseen.
antaa ottaa kiinni, laittaa riimu, sitoa kiinni ja antaa kosketella itseään	joutua oudoissa tilanteissa paniikkiin
antaa puhdistaa itsensä, myös jalat ja antaa nostaa jalkojaan	pelätä pyörätuoleja, lastenvaunuja, polkupyöriä, autoja, moottoripyöriä eikä muita outoja ääniä
suostuu helposti lastaukseen	olla liian nuori
olla koulutettu seuraamaan erilaisissa maastoissa	
antaa taluttaa itseään molemmilta puolilta ja tarvittaessa molemmin puolin samanaikaisesti	
olla rauhallinen luonteeltaan eikä se saa säikähätä äkillisiä ääniä	
olla tottunut isoihin väkijoukkoihin ja käyttäytyä rauhallisesti (vieraat ihmiset ympäröivät eläimet)	
olla tottunut koiriin	
osata mennä normaalin esteradan: tunneli, pujottelu, lastaus, hyppy, ötökkäverho	
olla rekisteröity Suomen alpakkayhdistyksen eläinrekisterissä	
kaikkien tilan kamelidien (kamelinsukuisten eläinten) on oltava mukana "Who-Cares" terveysvalvontaohjelmassa	
katraan terveydentilaa seurataan yhdistyksen antamien ohjeiden mukaisesti	

Terapeutin tehtävä on vastata terapiatilanteen tarkoituksenmukaisuudesta, hän voi olla suuntutunut eri terapiamuotoihin, kuten psykoterapiaan, fysioterapiaan tai toimintate-

rapiaan (Terapia-alpakat ja -laamat ry. 2016). Eläimen ohjaajan tulee vastata eläimestä terapatilanteessa, tuntea eläinten käyttäytymistä ja osata arvioida eläimen soveltuvuutta terapatilanteeseen. Hän myös sitoutuu vaitiolovelvollisuuteen, on sosiaalinen ja yhteistyökykyinen ja vastaa eläimen terveydentilasta. (Terapia-alpakat ja -laamat ry. 2016)

Alpakkakartanon eläimet eivät ole virallisesti testattuja. Eläimet kuitenkin on totutettu käsittelyyn, ne eivät hätkähdä liikkumisen apuvälineitä eivätkä ajoneuvoja, ne ovat totutettu liikkumaan sisätiloissa ja pysyvät rauhallisena esim. hississä. Alpakkakartanolla on usein yleisötapahtumia ja alpakat vierailevat yleisötapahtumissa ja ne ovat tottuneet vilkkaisiin lapsiin ja nopeisiin liikkeisiin niin hoidettaessa kuin taluttaessa.

Palola (2003, 85) pohtii miksi käyttää hevosta terapiassa vaikka se lisää terapian kustannuksia. Palolan mukaan Klüver (1982, 1) on määritellyt ”Hevostekijän” todistaakseen hevosen käyttökelpoisuutta terapatyössä. Eläiminä alpakoissa ja hevosissa on monia eroavuuksia mutta myös yhteisiä ominaisuuksia. Seuraavassa pohdin voisiko Klüverin (1982, 1.) ”Hevostekijän” avulla määrittää myös ”alpakkatekijän”.

Eläimiä on usein helpompi lähestyä kuin ihmistä. Kontaktin saaminen eläimeen helpottaa myös kontaktin saamista muihin ihmisiin. Alpakoilla ei tosin voi ratsastaa kuten hevosilla mutta alpakat ovat uteliaita, niiden villa on lämmintä ja houkuttelevaa, ne ovat pehmeitä ja ystävällisiä, jotkut niistä antautuvat sisätiloissa tai riimu päässään taputeltaviksi ja raputeltaviksi. Alpakka hyväksyy ihmisen varauksettomasti ja alpakan kanssa kommunikoidaan non-verbaalilla tasolla. (Palola 2003, 85.)

Collin-Kajaala (2013, 118.) mainitsee, että alpakat ottavat kontaktia enemmän ryhmänä ja mahdollisuuden valita haluaako tulla vai olla tulematta osaksi laumaa. Laumasta on myös mahdollista löytää samoja rooleja ja käyttäytymismalleja kuin esim. koululuokista ja kouluyhteisöstä löytyy. Alpakan käytöksen kautta on mahdollista päästä tulkitsemaan omia tunteitaan ja peilata omaa käytöstään. Kuten kuviosta 3 voi havaita, Genesis-alpakka kiinnostui, ei ehkä niinkään nallesta vaan siitä miksi kyykin maassa. Toiset lauman eläimet kiinnostuvat samasta asiasta ja seurasivat uteliaina, miten tilanne etenee.

Kuvio 3: Alpakka on utelias ja ottaa kontaktia yksilönä että laumana.

(Kuva Soile Hintikka-Halonen)

Palolan (2003, 86) mukaan Halonen (1992, 4, 24.) on pro gradu-työssään tutkinut hevosen käyttäytymisen terapeuttisia piirteitä. Hevosen tapaan myös alpukka osoittaa kiinnostusta ja ottaa kontaktia, myös alpakalla on kyky vastata emotionaalisiin tunnereaktioihin, se osoittaa positiivisia tunteita ja reagoi vastapuolen niin rauhalliseen kuin uteliaaseen käytökseen. Jos vastapuoli reagoi aggressiivisesti, alpukka väistää ja pyrkii karkuun. Toisaalta alpukka myös antaa paljon anteeksi, se palautuu eri tilanteista nopeasti ja sen luontainen uteliaisuus voittaa antaen nuorelle uuden mahdollisuuden kontaktin ottamiseen (Collin-Kajaala 2013, 119).

Alpakat osaavat myös säädellä omaa jaksamistaan. Soile Hintikka-Halosen (2015) kokemusten mukaan alpakat jaksavat osallistua intensiivisesti vuorovaikutukseen noin 20-30 minuuttia kerrallaan. Kun niitä alkaa väsyttämään tai niitä ei enää kiinnosta, ne alkavat ynistä levottomasti ja harhailla riimunnaruissaan. Jos ylinäsigneelin jättää huomioimatta, ne käyvät lopulta makaamaan ja kieltäytyvät yhteistyöstä. Alpakka sylkee ihmistä äärettömän harvoin. Usein sylkemisen kohteeksi joutunut ihminen on tietämättään kahden alpakon välienselvittelyn keskellä ja saattaa siinä saada osuman. (Hintikka-Halonen 2015.)

Alpakka on kooltaan huomattavasti hevosta pienempi vaikka pitkä kaula nostaakin alpakkan pään liki ihmisen kasvojen tasalle. Vaikkei eläimestä löydykään ihan samaa jyhkeyttä kuin hevosesta, pitkässä karvassa esiintyvä alpaka on kuitenkin kunnioitusta herättävä eläin. (Collin-Kajaala 2013, 117.)

Lisäksi alpakasta saa villaa, joka mahdollistaa kosketuksen esim. huovuttamisen, neulomisen tai muun luovan toiminnan kautta alpakaan vaikka itse eläin ei olisi paikalla. Käsitöiden tai askartelun tekeminen antoi myös erinomaisen mahdollisuuden päästä tarkastelemaan nuorten motorisia ja prosessitaitoja tilanteessa, jossa on otettavana vastaan paljon ohjeita, tehtävä valintoja itsenäisesti ja suoriuduttava hallitusta voimankäytöstä ja hienomotorisesta toiminnasta.

5.3.3 Alpakkatalli toimintaympäristönä

Talliympäristö tarjoaa monipuolisen toimintaympäristön, jossa on sekä rakennettua että luontoympäristöä ja se sisältää elementtejä ja ominaisuuksia, joita pystyy hyvin käyttämään toimintaterapiassa. Alpakkatallilla on harvoin samanlaista sosiaalista kanssakäymistä ja elämää kuin hevestallilla, mutta alpakkatallilla on hyvä mahdollisuus saada yhteys luontoon, tehtävät ja toiminnot ovat yleensä maanläheisiä. Talliympäristössä ja alpakoiden kanssa toimimisessa ovat omat sääntönsä, joita tulee noudattaa. (Saukko ja Warrell 2011, 5-6., Palola 2003, 87.)

5.4 Inhimillisen toiminnan malli

MOHO terapiaryhmän viitekehystenä

Opinnäytetyössäni intervention ja tuotteistamisen pohjalla on Inhimillisen toiminnan malli, Model of Human Occupation (MOHO). MOHO on kattava malli, se koostuu toimintakeskeisyydestä, holistisuudesta ja asiakaslähtöisyydestä.

MOHO ei sinällään ole suora ryhmätoiminnan viitekehys. Strukturoidun rakenteensa vuoksi se on sovellettavissa ryhmäintervention pohjaksi, erityisesti silloin kun ryhmässä on tarkoitus harjoitella itsestä huolehtimiseen, työhön ja vapaa-aikaan liittyviä taitoja. (Cole 2005, 27.) Colen mukaan Kaplan (1986) on todennut MOHOn olevan käyttökelpoi-

nen ryhmämalli lyhytaikaisissa psykiatrisissa ryhmissä. Kaplan kutsuu tällaisia ryhmiä ohjaaviksi ryhmiksi. Ryhmän jäsenillä on olemassa perustaidot esim. sosiaaliseen kanssakäymiseen, mutta ottaakseen taidot käyttöön päivittäisessä elämässä he tarvitsevat ohjausta (Cole 2005, 27). Alpakkakerho Inhimillisen toiminnan mallin ryhmänä sisälsi helppoja, eläinten kanssa toteutettuja, vähä vähältä vaativampia aktiviteetteja, jotka auttoivat kehittämään tavanomaisia sosiaalisia ja ongelmanratkaisun taitoja. Toimintaterapeutin tehtävänä oli valita ja suunnitella aktiviteetit ja ympäristö toiminnalle ja toimia ryhmän rinnallakulkijana ja tarvittaessa neuvojana. Terapeutti ei antanut tehtäviin oikeita tai vääriä vastauksia vaan rohkaisi asiakkaita suoriutumaan ja saattamaan tehtävät valmiiksi säätämällä toiminnan helppoutta tai vaikeutta. (Cole 2005, 270-271.)

Malli sisältää seuraavat käsitteet:

Ihminen (person)

Ihmiseen liittyvät toistensa kanssa keskenään olevat vuorovaikutteiset elementit *tahto* (volition), *tottumus* (habituation) sekä *suorituskyky* (performance capacity). Näiden kautta on mahdollisuus kyetä ymmärtämään ryhmään kuuluvan yksilön motivaatiota, tapoja ja suorituskykyä toiminnan aikana. Tahto on yhteydessä motivaatioon, joka johtaa toimintaan. Tahto sisältää *ajatuksia* ja *tunteita*, joiden kautta muodostuvat yksilön *arvot*, *mielenkiinnon kohteet* sekä käsitys *henkilökohtaisesta vaikuttamisesta* (personal causations) joka kuvastaa henkilön uskoa oman toimintansa tehokkuuteen. Tunne tehokkuudesta syntyy henkilön havainnosta miten hän hallitsee suoriutumistaan ja saavuttaako hän asettamia tavoitteita. (Kielhofner 2008, 3-4., Hautala ym. 234-248.)

Tottumukset (habituation) syntyvät käytösmalleista, joita ohjaavat tavat (habits) ja *roolit* (roles). Käytösmallit syntyvät vuorovaikutuksessa niin ympäristön, ajan kuin fyysisen ja sosiaalisen ympäristön kanssa. Näitä käytösmalleja kutsutaan rutiineiksi. Tavat ja roolit mahdollistavat sujuvan toimimisen ympäristön ja tehtävien vaatimusten mukaisesti. Kun ympäristö muuttuu tuntemattomaksi, yksilöllä ei ole käytössään opittuja rutiineja, tällöin on mahdollisuus löytää uusia tapoja tehdä asioita. Esimerkiksi harvalla alpakoihin tutustuvalla on aiempaa käsitystä siitä, miten alpakoiden kanssa kommunikoidaan, toisin kuin esim. koiran, kissan tai hevosen kanssa. Tällöin on mahdollista keksiä uusia tapoja itsensä ja eläinten väliseen vuorovaikutukseen tai antaa eläimen ottaa kontakti itseensä. (Kielhofner 2008, 3-4, 12., Hautala ym. 234-248)

Suorituskyky muodostuu yksilöllä olevista fyysistä ja psyykkisistä kyvyistä tehdä asioita. Objektiivinen suorituskyky muodostuu ulkoapäin tarkasteltuna fyysistä ominaisuuksista kuten lihakset, luusto, hermot ja aivot sekä psyykkisistä ominaisuuksista kuten kognitiiviset taidot, muistaminen, hahmottaminen. Sisäinen, omakohtainen kokemus yksilön omasta suorituskyvystä muokkaa käyttäytymistä. Jokaiseen yksilön suoritukseen vaikuttaa sekä objektiivinen että subjektiivinen kokemus omasta suoriutumisesta yhdessä ympäristötekijöiden kanssa. (Kielhofner 2008, 3-4, 12., Hautala ym. 234-248.)

Ympäristö

Olenaisena osana toimintaa on aina **ympäristö** (enviroment). Ympäristö mahdollistaa tai estää osallistumisen toimintaan. Ympäristö käsitteenä sisältää mm. *Fyysiset tilat*, missä asioita tehdään, kuten rakennukset, luonto ja niiden heijastamat kulttuuriset arvot, *esineet*, jolla asioita tehdään, kuten luonnosta löytyvät esineet ja asiat tai ihmisen valmistamat tai teollisesti tuotetut esineet. Esineisiin liittyy usein olennaisesti tunne- symbolisia ja kulttuurisia arvoja. *Sosiaaliset ympäristöt* kuten perhe, ystävät, koulu- tai työ- kaverit, harrastusryhmät. Ryhmät voivat olla virallisia, kuten yhdistykset ja työpaikat tai epävirallisia kuten ystäväpiiri, joissa henkilöllä voi olla hyvinkin erilaisia tapoja ja rooleja. Ryhmät jakavat usein yhteisiä mielenkiinnon ja arvostuksen kohteita. Tämä vaikuttaa usein toiminnan muotoihin, koska toiminnan tulee olla ympäristöstä riippuen tunnistettavaa, kollektiivisesti hyväksyttävää että tarkoituksenmukaista. Näiden lisäksi toimintaa määrittelee ympäröivä kulttuuri, taloudelliset ja poliittiset olosuhteet. (Kielhofner 2008, 108., Hautala ym. 234-248.)

Alpakkakerhon toiminta tapahtui sisällä Alpakkakartanossa, alpakkatallissa ja niiden lähiympäristössä. Ympäristö mahdollisti strukturoidun toiminnan; aloitimme aina samassa aulatilassa, alpakoiden luo tuli aina selkeä siirtyminen, laitumet ja tallit loivat puitteet tarkoituksenmukaiseen toimintaan eläinten kanssa, eläinten luota siirryttiin taas aulatilaan ryhmän lopputoimintoja varten. Ympäristö oli rauhallinen eikä siinä ollut ylimääräisiä sosiaalisia häiriötekijöitä, mikä mahdollisti keskittymisen olennaiseen toimintaan. On mahdollista, yksilötekijät huomioon ottaen, että rauhallinen ympäristö voi jollekin olla tylsistyttävä, toiselle muulla tavalla ärsyttävä, yhdelle innostava ja jollekulle kiinnostava.

Tekeminen

MOHO:ssa tekemisessä erotetaan kolme tasoa: *Toiminnallinen osallistuminen* (occupational participation) sisältää itsestä huolehtimista, koulu- tai työtehtävien tekemistä ja vapaa-ajan viettämistä. Nämä tehtävät vaativat erilaisia tekoja ja tehtäviä, joihin voi osin vaikuttaa itse omilla valinnoilla, että sosiaalisen ympäristön odotusten mukaisia valintoja tekemällä. Toiminnalliseen osallistumiseen vaikuttaa henkilön suorituskyky, tottumukset ja tahto sekä ympäristön olosuhteet. Esimerkkinä nuoren suorittama eläimen asianmukainen hoitaminen ja tähän liittyvä viestintä ja vuorovaikutus ohjaajan kanssa, kuten kontaktin ottaminen (relates) ja neuvon kysyminen (asks) tilanteessa, kun nuori ei ole varma siitä, miten eläimen kanssa olisi hyvä toimia. *Toiminnallinen suoriutuminen*, toiminnallisuus (occupational performance) on toiminnan muotojen tekemistä. Näihin vaikuttaa suorituskyky, tahto että ympäristö. Esimerkkinä tästä voisi olla alpakkan taluttaminen. Alpakkan kanssa viestitään non-verbaalilla tasolla. Jotta alpakka liikkuisi taluttajan mukana jouhevasti, kehon asennon tulisi olla ryhdikäs ja itsevarma. Alpakka pidetään taluttaessa olkavarren kohdalla, sitä ei kannata päästää liian eteen tai antaa jättäytyä taakse. Varovainen ja epävarma taluttaja saattaa päätyä alpakkan kanssa nuuhkimaan tienpielen voikukanlehtiä tai eläin saattaa päättää olla kokonaan liikkumatta. Toiminnalliset taidot (skills) ovat havaittavissa olevia, päämäärään tähtääviä konkreettisia tekoja (actions). Alpakat pitävät rauhallisista liikkeistä ja saattavat väistää isoon ääneen puhuvaa henkilöä. Alpakkan kanssa pystyy harjoittelemaan sopivaa puhetta (modulates), alpakalle ei kannata huutaa jos haluaa pitää alpakkan lähellä. (Kielhofner 2008, 106-108., Hautala ym. 2011, 234-248., Forsyth ym. 1998 Hautalan ym. 2011, 246. mukaan.)

Toiminnallinen identiteetti (occupational identity) ja toiminnallinen pätevyys (occupational competence)

Henkilölle syntyy ajan ja tekemisen myötä käsitys itsestään toimijana ja millaiseksi toimijaksi hän vielä toivoisi tulevansa. Toiminnallinen identiteetti vaikuttaa tulevaisuuden valintoihin ja kuvastaa henkilön toivetta siitä, millaista hän haluaisi elämänsä olevan. Onnistunut toiminnallinen identiteetti antaa pätevyyden tunnetta rooleissa toimimiseen ja henkilön arvoihin, hän tuntee hallinnan ja pätevyyden tunteita kyetessään täyttämään arvo- ja rooliodotustensa mukaisen toiminnan. (Kielhofner 2008, 106-108., Hautala ym. 234-248.)

5.5 Toimintaterapiaryhmät

Oma ajatukseni on, että lauma tukee laumaa. Tietyssä mielessä ihmiset muistuttavat paljon alpakoita, ne tarvitsevat hengissä säilyäkseen vähintään yhden lajitoverin, mieluummin useamman. Lauma tarjoaa mahdollisuuden tutustua itsensä eri puoliin, mahdollisuuden nähdä ja kokea erilaisia ajattelu- ja toimintamalleja ja saada tai löytää vertaistukea.

Ryhmän perustana toimii edellä esittelemäni Inhimillisen toiminnan malli eli MOHO.

5.5.1 Ryhmän voimaa

Meillä on ympärillämme erilaisia ryhmiä. Ehkäpä kaikkein selkein ryhmä on lapsuuden perhe. Kaukkila ja Lehtonen (2007, 14-15.) toteavat, että ryhmässä toimiminen on meille ihmisille luonnollista ja tuttua, se antaa meille uskomattomia mahdollisuuksia tutustua niin itseemme, toisiimme kuin ympäristöömmä ja mahdollistaa itseilmaisun aivan toisella tavalla kuin yksin ollessamme. Ryhmään kuulumisen ja liittyminen ovatkin yksi ihmisen perustarpeista. Vuorovaikutustaidot ovat ihmisen olemassaololle ja hyvinvoinnille välttämättömiä: vain vuorovaikutuksen kautta ihmiset oppivat toisilta ihmisiltä käytännön taitoja (Hautala ym. 2011, 162).

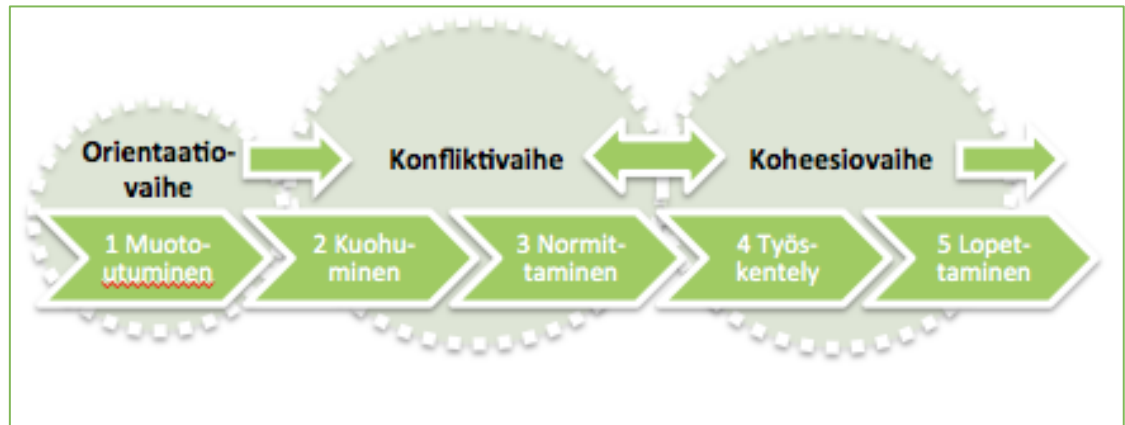
Laine (2002, 2.) mainitsee yhdeksi syrjäytymisen riskitekijäksi lapsen epätydyttävän sosiaalisen maailman. Jos lapsi jää jo varhaisessa nuoruudessa vaille hyviä kokemuksia vertaisryhmistä, hän on vaarassa jäädä osattomaksi ikätovereidensa myönteisistä vuorovaikutussuhteista, jolla voi olla ikävät vaikutukset sekä lapsen psykososiaaliselle kehitykselle että myöhemmille, positiivisille vuorovaikutussuhteille. Myös Hautalan ym. (2011, 162.) mukaan Rusi-Pyykkönen (2004) mainitsee ryhmien ulkopuolelle jäämisen johtavan syrjäytymiseen ja toiminnalliseen deprivatioon. Varsinkin vaikeissa elämäntilanteissa ihmisille on tärkeitä tuntea olevansa jäsenenä jossain ryhmässä. (Mts. 162.) Taulukossa 3 on esitetty ryhmän tehtäviä Kaukkilan ja Lehtosen (2007), Colen (2005) sekä Yalomin (1997) Hautalan ym. (2011) mukaan.

Taulukko 3: Ryhmän tehtäviä

Tehtävä	Kaukkila & Lehtonen 2007	Cole 2005	Yalom 1997 Hautalan ym. 2011 mukaan
Jäsenten hyvinvoinnista huolehtiminen ja auttaminen eli altruismi	x	x	x
Sosialisaatio eli kasvatus, sosiaalisten taitojen kehittyminen	x	x	x
Kokemusten jakaminen, tietojen, taitojen, perinteiden siirtäminen	x	x	x
Tunnetehtävä	x	x	
Toivon herättäminen, välittäminen ja ylläpitäminen	x	x	
Sisällön tuominen elämään	x		
Mallioppiminen, samaistumisen kautta tapahtuva oppiminen, uudet suhtautumis- ja ratkaisutavat		x	x
Ryhmäkoheesio (ryhmän vetovoima)		x	x
Samankaltaisuuden kokeminen		x	x
Perusperhekokemuksen korjaantuminen		x	x
Katarsis, voimakkaiden tunnetilojen ilmaiseminen			x
Eksistentiaaliset tekijät (ihmisen olemassaoloon liittyvien perustapahtumien käsittely)			x

Olennainen osa toimintaterapiaryhmää on ryhmäprosessi. Ryhmäprosessi tarkoittaa kaikkea sitä, mikä tapahtuu ryhmän jäsenten välillä, koko ryhmässä ja jäsenten ja ryhmän ohjaajan välillä (Hautala ym. 2011, 183). Ryhmä elää prosessin aikana tiettyjä vaiheita, joiden kautta sen on mahdollista kehittyä. Keskeiset osat ovat orientaatiovaihe, jossa ryhmä etsii muotoaan ja tavoitteitaan. Konfliktivaiheessa ryhmässä voi esiintyä kapinointia niin ryhmän ohjaajaa vastaan kuin valtataistelua ryhmän jäsenten kesken. Näiden vaiheiden kautta voidaan saavuttaa koheesiovaihe, jossa ryhmän jäsenet alkavat luottamaan toisiinsa ja alkavat toimia yhdessä ryhmän tavoitteiden mukaisesti. Konflikti- ja koheesiovaiheet voivat vuorotella ryhmän aikana riippuen ryhmän kestosta. (Cole 2005, 29.) Ryhmäprosessin vaiheita on esitetty kuviossa 4.

Kuvio 4: Ryhmäprosessin vaiheet Colea (2005) ja Tuckmania (1965) mukailleen

5.5.2 Tutkittua tietoa toimintaterapiaryhmistä

Toimintaterapiaryhmiä voidaan käyttää hyvin monenlaisiin toimintakyvyn haasteisiin. Selvitin Cinahl-tietokantaa käyttäen millaisia tutkittuja, toiminnallisia, ryhmämuotoisia toimintaterapiainterventioita lapsille ja nuorille on toteutettu ja millaisia tuloksia tutkimuksista on saatu.

Arbesman, Bazyk ja Nochajski (2013) ovat tehneet systemaattisen kirjallisuuskatsauksen lasten ja nuorten mielenterveysongelmiin ja kuinka niitä voidaan hoitaa toimintaterapeuttisilla menetelmillä. He toteavat olevan vahvaa näyttöä, että sosiaalsiin taitoihin keskittyvät toimintaterapiainterventiot hyödyttävät erilaisia asiakasryhmiä parantaen heidän itsetuntemustaan ja –ilmaisuaan vähentäen esim. väkivaltaista käyttäytymistä, mielenterveysongelmia ja käytösongelmia. (Arbesman ym. 2013.)

Bannican & Bulloc (2011) ovat tutkineet ja vertailleet toimintaryhmää ja verbaalisen kanssakäymiseen keskittynyttä ryhmää mielenterveystyössä. Tutkimusasetelma oli, että toimintaterapiaryhmiä käytetään toimintaterapiainterventioissa paljon mutta tutkittua tietoa niiden vaikuttavuudesta ei juuri ole. Lopputuloksena oli, että sosiaalisten taitojen oppimiseen yhteisössä toimintaterapiaryhmä on vaikuttavampi kuin verbaalinen ryhmä. (Bannican & Bulloc 2011.)

Bazykin (2006) on tutkinut vähäosaisten lasten koulunjälkeisestä iltapäivätoimintaa. Lap-

set pääsivät osallistumaan *ohjattuun haasteelliseen ja hauskaan toimintaan* ja nauttivat *toimintaan sitoutumisesta*. Samalla huomattiin, että toiminnan ohessa heidän alkoi olla helpompi puhua ja kuvailla tunteitaan, ja he oppivat eri tapoja käsitellä vihan tunteita. (Bazykin 2006.)

Gol & Jarus (2005) tutkivat ADHD-oireisten lasten sosiaalisten taitojen harjoittelua *jokapäiväisiä toimintoja* tekevässä ryhmässä. Tutkimuksessa oli mukana verrokkiryhmä ”tavallisia” lapsia. Aluksi näiden kahden ryhmän prosessitaidot arvioitiin AMPS-arviointimenetelmällä, ADHD-oireiset lapset suoriutuivat selvästi verrokkiryhmää heikommin. Tämän jälkeen ADHD-oireisten ryhmä osallistui kymmenen kerran toimintaterapiainventioon, jossa esim. pelattiin ja maalattiin, jonka jälkeen tehtiin uudelleen ryhmien kesken arviointi ja todettiin, että ADHD-oireisten lasten prosessitaidot olivat kehittyneet ja lapset olivat hyötynneet toimintaterapiasta, eivätkä erot normaalien lasten prosessitaitoihin olleet enää niin huomattavat. Huomattiin, että lapset hyöttyivät vertaistuesta ja videoinnin avulla saadusta välittömästä palautteesta. (Gol & Jarus 2005.)

Pohjonen & Harra (2003, 16) toteavat, että ryhmä on nuorelle itsetuntemuksen väline. Ryhmä tarjoaa vertaiskokemuksen ja sen kautta voi peilata omia tapojaan havaita, ajatella, tuntea, kommunikoida ja toimia (Mts. 16.).

Voi siis olettaa, että ryhmä vähintään antaa Alpakkakerhoon osallistuville nuorille mahdollisuuden erilaisiin vuorovaikutusrooleihin sekä mahdollisuuden tulkita eri rooleja, mahdollisuuden toisen henkilön tai eläimen hyvinvoinnista huolehtimiseen, mahdollisuuden jakaa oppimaansa, esim. tapa jolla eläintä kannattaa lähestyä, sekä saada elämänsä ryhmän ajan toisenlaista sisältöä. Eläimen ihmistä lyhyemmän elämän vuoksi on mahdollista päästä pohtimaan eksistentiaalisia tekijöitä eli syntymistä, kuolemista mentyksiä ja eroja. Lisäksi nuoren on eläinten kanssa on mahdollista päästä kokemaan sellaisia tunteita, mitkä laitossympäristössä eivät ehkä toteudu luontevasti, kuten hellyyden osoittaminen. Eläinavusteiset interventiot voivat auttaa ymmärtämään sekä käsittelemään tunteita, lisäksi eläimen läsnäolo voi myös helpottaa vaikeiden asioiden käsittelyä. (Salovuori 2014, 63., Turunen 2014, 26.)

On siis olemassa näyttöä sille, että nuoret, olipa heidän haasteensa mitkä tahansa, hyöttyvät ryhmämuotoisesta sosiaalisia taitoja tukevasta toimintaterapiasta. Lisäksi

eläinavusteisilla menetelmillä voidaan saavuttaa terapian aikana jotain sellaista, mihin muilla menetelmillä työskenneltäessä voi mennä pitkä aika ja mitä voi olla vaikea saavuttaa muun kuin eläimen kanssa kuten hyväksytyksi tulemisen tunteet ja hellien tunteiden osoittaminen.

5.5.3 Ryhmän muodostaminen

Päätin järjestää ryhmän suljettuna ryhmänä, eli siihen osallistuivat tietyt nuoret tietyn ajan. Ryhmä oli myös sosiaalinen toimintaryhmä, jonka tavoitteena oli kehittää taitoja ja rohkaista vuorovaikutusta (Finlay 2001, Hautalan ym. 2011, 171. mukaan). Ajatus oli myös, että ryhmä saavuttaisi sille asetettuja tavoitteita toiminnan kautta (Hautala ym. 2011, 174).

Ryhmän tavoitteeksi asiakkaan vastaavan ohjaajan haastattelun ja nuorten ensimmäisen tapaamisen jälkeen päätettiin asettaa sosiaalisten- ja vuorovaikutustaitojen vahvistaminen yhteisen toiminnan kautta sekä osallistuminen merkitykselliseen ja motivoivaan vapaa-ajan toimintaan. Työote interventiossa oli ennaltaehkäisevä.

5.6 Sosiaaliset ja vuorovaikutustaidot

Vuorovaikutustaidot ovat tärkeä osa ihmisen toimintaa ja osallistumista. Sosiaalisten ja vuorovaikutustaitojen pohjalla ovat tunnetaidot l. tunnetoiminnot, jotka mahdollistavat paitsi omien tunteiden tunnistamisen, myös toisen ihmisen asemaan asettumisen.

ICF:ssa (2004, 55.) tunne-elämän toiminnot määritellään seuraavasti:

Erityiset mielentoiminnot, joihin perustuvat tunnekokemus ja mielen prosessien tunnepitoiset osatekijät. Sisältää: tunteiden tarkoituksenmukaisuus, säätely ja vaihtelu; tunnetilan ilmaisu; surullisuus, onnellisuus, rakkaus, pelko, suuttumus, viha, jännitys, ahdistuneisuus, ilo, suru; tunteiden ailahtelu; tunnetilan latistuminen.

ICF (2004, 157.) määrittää vuorovaikutustaitoja seuraavasti:

Vuorovaikutustaitoihin kuuluvat

henkilöiden välinen vuorovaikutus asiayhteyteen ja sosiaaliseen tilanteeseen sopivalla tavalla, kuten asianmukaisen huomaavaisuuden ja arvostuksen osoittaminen tai toisten henkilöiden tunteisiin vastaaminen. Sisältää: kunnioitus, lämpö, arvonnanto ja suvaitsevaisuuden osoittaminen ihmissuh-

teissa; kritiikkiin ja sosiaalisiin vihjeisiin vastaaminen ihmissuhteissa; tilanteeseen sopivan fyysisen kontaktin käyttäminen ihmissuhteissa.

Huurteen ym. (2015) mukaan vuorovaikutustaitoina voidaan pitää mm. kertomista, kuuntelua, vuorottelua, neuvomista, avun pyytämistä, toisen kunnioittamista ja yhteisten sääntöjen noudattamista.

Huurteen ym. (2015) mukaan Denham & Brown (2010) ovat todenneet tunne- ja vuorovaikutustaitojen olevan tärkeitä ja hyödyllisiä paitsi mielenterveyden myös oppimisen kannalta. Hyvät tunne- ja vuorovaikutustaidot ovatkin yhteydessä lapsen ja nuoren hyvinvointiin ja pärjäämiseen elämässä ja myöhemmin yhteiskunnassa (Huurre ym. 2015).

6 Alpakkakerho käytännössä

Kun aloin kerätä ryhmää syys-marraskuussa 2014, tarkoituksena oli, että ryhmäläiset olisivat paikallisia 9-11-vuotiaita lapsia. Markkinointi ei kuitenkaan kantanut määrääjassa hedelmää, eli en saanut ryhmää kasaan. Lähestyin tuolloin sähköpostitse 3.luokan luokanopettajia saateliitteen kanssa (Liite 1). Tuon jälkeen mietin kuka oikeasti voisi olla kiinnostunut eläinavusteisesta toiminnasta ja mieleeni tuli esim. Toiskan ammatillinen perhekoti ja hevostointi. Löytäisinkö Alpakkakerhon osallistujat lastensuojelun parista? Kiinnostunut lastensuojelun yksikkö löytyi ja ryhmän aloitus varmistui. Tämän jälkeen tein tiedonhakua lastensuojelusta ja lastensuojelun asiakkaista yleisellä tasolla (kappale 5.1) sekä tutustuin asiakkaan omiin www-sivuihin. Haastattelin lastensuojeluyksikön vastaavaa ohjaajaa puhelimitse ja hän antoi joitain pohjatietoja ryhmään tulevista nuorista.

Tämän jälkeen yhdessä eläinten ohjaajan kanssa loimme selkeän ja strukturoidun pohjarungon kuuden kerran toimintaterapiaryhmälle toimintoihin (Kts. liite 2.) Tarvitsin Soile Hintikka-Halosen tietotaitoa siitä, mikä kaikki alpakoiden, tilojen ja Alpakkakartanon ympäristön puolesta oli mahdollista. Suunnitelma oli alustava, koska vasta kun tapaisimme nuoret ensimmäisen kerran ja kuulisimme heidän ajatuksiaan siitä, mitä he haluaisivat tehdä ja mistä he olivat kiinnostuneita, pystyisimme tekemään ohjelman varsinaisen rungon. Lisäksi vielä sähän oli varauduttava eli jokaiselle kerralle täytyi olla varasuunnitelma. Toiminnot jotka valitsimme, suunniteltiin siten, että ne mahdollistivat vuorovaikutuksen, kuten tavaroiden jakaminen ryhmän kesken. Nuorille annettiin joidenkin tehtävi-

en suhteen vapaat kädet toimia itse, kuten suunnitella, miten he halusivat alpakoiden seurassa toteuttaa rentoutuksen. Kertojen edetessä opin vähitellen näkemään milloin etukäteen laaditusta suunnitelmasta oli syytä joustaa ja antaa tilaa nuorten ja alpakoiden väliselle vuorovaikutukselle (Palola 2003, 87). Viidennellä ryhmäkerralla eräs nuorista kysyi voisiko hän valokuvata kamerallani. Luovutin kamerasen hänen käyttöönsä ja kuvaamisen myötä ryhmässä syntyi hurjasti uusia vuorovaikutustilanteita kun nuori innostui ottamaan muista ryhmäläisistä kuvia ja toiset hieman poseeraamaan hänelle ja hän taas pyysi toista ryhmäläistä kuvaamaan häntä. Sain ryhmäläisen luvalla käyttää hänen ottamiaan kuvia ryhmän loppuyhteenvedon kuvaesityksessä sekä Villapallodiplomissa (kuvio 5).

Yhden ryhmäkerran kestoksi olimme päättäneet 90 min. Käytännössä yhteen kertaan meni alku- ja loppuvalmisteluineen vähintään 120 min. Alkuvalmisteluihin saattoi liittyä alpakoiden siirtoja laitumelta talliin, mikä ei välttämättä tapahdu suunnitellussa ajassa tai suunnitellulla tavalla, eläinten kanssa toimiminen voi olla välillä melko yllätyksellistä. Ryhmän jälkeen tilojen palauttamisessa meni oma aikansa kuin myös kirjaamisessa. Nuorten kuljetukset tapahtuivat lastensuojeluyksikön toimesta yksikön omalla autolla. Ryhmä kokoontui sunnuntai-iltapäiväisin, jolloin lastensuojeluyksikössä ei ollut muuta ohjelmaa.

Ryhmää dokumentoitiin valokuvaamalla. Valokuvia käytin dokumentoimaan ryhmän edistymistä. Ryhmän alkupuolella valokuvista on nähtävissä epävarmuutta eläinten suhteen, kuten kaukaa kurottamista kohti eläintä, pitkiä välimatkoja eläimiin. Ryhmän loppupuolella, kerroilla 4 ja 5 otetuista kuvista taas näkyy rauhallisia, lempeitä ilmeitä ja varmoja, ryhdikkäitä kehonasentoja sekä useita halauskuvia kun nuoret ovat kietoneet kätensä alpakoiden kaulojen ympärille. Pystyin kuvien avulla todentamaan nuorille heidän edistymisestään eläinten kanssa. Erityisen koskettava oli 5. ryhmäkerralla otettu kuva, jossa Mozart-alkapaka syö porkkanaa Mozartin oma-alkapakaksi valinneen nuoren käsistä, ja tämän jälkeen nuuhkii nuorta. Valokuvissa sekä eläimellä että nuorella on hämmäntävällä tavalla samanlainen ilme. Kun katselimme kuvia, myös muut ryhmän jäsenet tunnistivat nuoren ja eläimen yhteisen tunnetilan. Kuvan kautta tapahtuma nousi uudelleen merkitykselliseksi nuorelle ja sai myös uudenlaista merkitystä kuin tapahtuma itsessään oli. Eläinavusteinen toiminta on hieno mahdollisuus voimaannuttavan valoku-

van käyttämiseen, kuten esim. Sutinen (2013, 221-226.) on oman voimaannuttavan valokuvan käytön kautta päässyt toteamaan. Kuvia kertyi ryhmäkertojen aikana liki 300 kpl. Henkilöiden tietosuojan vuoksi kuvia nuorista ei voi esittää opinnäytetyössä.

Ryhmäkerta päättyi ja loppui aina samaan tilaan (strukturi). Kerran aluksi ja päätteeksi kukin sai kertoa omaista tunnelmistaan, tuntemuksistaan ja ajatuksistaan. Reflektiota helpottamaan ryhmällä oli käytössä Voimatassu-eläintunnekortit. Mittaristoon, kuvio 4, liitin lisäksi ”lehmäjunan”. Jos ryhmäkerran alussa perustunne oli ”väsymys” ja sama ”väsymys” oli pinnalla myös lopussa, pystyi ”lehmäjunalla” määrittämään oliko väsymyksessä tapahtunut ryhmäkerran aikana muutosta, esim. onko väsyneempi olo ryhmän lopussa kuin alussa. Ryhmällä oli käytössään reflektiovihkot, josta yksi aukeama on esitetty liitteessä 2. (Katso myös Happonen ym. 2013, 65., Salmela 2013, 24-39.) Vihkojen täyttämiseen oli varattu aikaa aina ryhmän lopuksi.

Kuvio 4: Mittaristo eli koira-aiheiset Voimatassu-tunnekortit ja ”lehmäjuna”

Viimeisellä ryhmäkerralla esitin PowerPoint-ohjelmalla koostetun valokuvaesityksen kautta yhteenvedon mitä ryhmässä oli tehty, pyysin nuoria arvioimaan omaa osallistu-

mistaan, tehtyjä toimintoja sekä mikä minulta ohjaajana oli mennyt hyvin ja missä olisi parantamisen varaa. Viimeistä ryhmäkertaa oli alustettu jo edellisellä kerralla.

Ryhmältä saatu palaute oli niukahkoa, en lähtenyt tuottamaan aineistosta laadullista tutkimusta koska otanta olisi ollut turhan pieni. Käsittelen saatua palautetta luvussa 7.

Kävin tämän jälkeen vielä vierailulla Soilen kanssa lastensuojeluyksikössä esittelemässä yksikön vastaavalle ohjaajalle mitä ryhmän kanssa oli tehty, sekä ensimmäisen version palvelukuvauksen kautta tuotteistetusta eläinavusteisesta toimintaterapiaryhmästä. (kuvio 9) Nuoret saivat vielä muistoksi ”Villapallodiplomit” (kuvio 5), joihin oli kerätty parhaimpia kuvia ryhmän ajalta. Jokainen diplomi oli yksilöity ja henkilökohtainen, se sisälsi kuvia koko ryhmästä ja diplomin saajasta. Diplomit saivat erittäin myönteisen ja ilahtuneen vastaanoton niin nuorilta kuin paikalla olleilta ohjaajilta. Koostin diplomit Adobe Indesign-ohjelmistolla A4-kokoiseksi nelisivuiseksi painovalmiiksi .pdf-tiedostoksi ja tulostutin diplomit paikallisessa digipainossa hieman vahvemmalle paperille. Diplomis- ta tehtiin valmis taittopohja, jolloin sen käyttäminen myös seuraavalla kerralla on mahdollista vain kuvia vaihtamalla.

Kuvio 5: Villapallodiplomit

7 Huomioita ryhmän aikana

Tässä luvussa kerron millaisia ohjaamiseen, terapiaeläimen valintaan, eläimen rooliin ryhmässä, talliympäristöön sekä motoristen- ja prosessitaitojen havainnointiin liittyviä havaintoja tein ryhmäkertojen aikana ohjaajan ja toimintaterapeutin roolissa. Pohdin myös asiakkaan oman ohjaajan mukana oloa ryhmässä. Kertomani asiat ovat osaltaan vaikuttaneet tuotteistamiseen, mutta tarkoitus on myös jakaa ryhmän aikana oppimiani asioita, joista voi olla hyötyä sinulle, joka suunnittelet toteuttavasi ryhmämuotoista, eläinavusteista toimintaa.

7.1 Ohjaamisen vaikeus ja helppous

Ryhmän toiminnallinen idea oli tukea nuorten vuorovaikutustaitoja. Jouduin toteamaan että ohjaustaitoni eivät riittäneet ryhmäyttämään toisilleen ennestään tuttuja, joskin vaikean historian eläneitä nuoria siten, että he olisivat toimineet varsinaisesti ryhmänä. He toimivat asioita tehdessään kyllä yhdessä mutta **yksilöinä**, kun heitä peilasi Hautalan ym. (2011) esittämään Moseyn (1986) kehityksellisen ryhmävuorovaikutustaitojen arviointikriteereihin. Ryhmässä näkyi sekä **minäkeskeiselle** (lapsen kehityksessä 5-7 vuotta) että **yhteistyöryhmälle** (varhaisnuorten kehityksessä 9-12 ikävuotta) tyypillisiä piirteitä, sopimukset, normit ja tavoitteet tunnistettiin mutta omat mielenkiinnon kohteet koettiin vahvasti hidastaen ryhmän toimintaa. Mukana oli myös tasa-arvoista ja vastavuoroista osallistumista, kykyä ilmaista ja havaita erilaisia tunteita sekä kohdata muiden jäsenten tarpeita. Ohjaajana tällaisessa ryhmässä minun oli luotava toimintoja, joita tehdessään ryhmäläiset pääsivät tekemään valintoja, ratkaisemaan ongelmia, päättää esim. asioiden toteutustavasta ja suunnittelemaan kuinka asioita tehdään. Vuoroin piti väistyä taustalle vähemmän aktiiviseksi ja antaa ryhmän toimia ja ”konsultoida” sitä vain tarvittaessa. (Mts. 176-177.)

Pohdin myös vaikuttiko ryhmäläisten tuttuus, tai tuossa vaiheessa turhan varovainen ohjaustapani siihen, että ryhmäprosessin eri vaiheet eivät tulleet ryhmän aikana esiin. Toisaalta itse koin, että neljä ensimmäistä kertaa olivat ryhmän alkuvaihetta, luottamuksen hakemista ja rohkaistumista yhdessä tekemiseen, sekä asioiden jakamiseen. Viidenellä kerralla päästiin suoraan työskentelyvaiheeseen ja kuudes kerta olikin jo lopetus-

kerta. Tässä mielessä kuuden kerran interventio haastavan ryhmän kanssa oli ryhmäprosessin kannalta kovin lyhyt.

Jouduin kiinnittämään huomiota omassa ohjaustyyliissäni siihen, puhunko juuri yksittäiselle ryhmän jäsenelle vai koko ryhmälle, koska ryhmän jäsenillä oli vaikeuksia hahmottaa koskiko esim. antamani ohje ”sulje silmäsi” koko ryhmää vai jotakuta erityisesti.

Eläimen ohjaaja toi ryhmään oman vivahteensa. Olimme etukäteen sopineet Soilen kanssa, että hän vastaisi eläinten hoitamista ja pitämistä koskeviin kysymyksiin sekä ohjaisi tilanteet, joissa eläimiä käsitellään, kuten eläinten kiinni ottaminen, riimuun kytkeminen, taluttaminen, esteiden pujottelu, sekä siirtyminen eläinten kanssa paikasta toiseen. Koin mallin toimivaksi ja suosittelen varsinkin isompien eläinten tai lauman kanssa toimiessa tällaista työparia. Parin kanssa toimiessa turvallisuus paranee ja oman toiminnan ja ryhmän toiminnan välitön reflektointi ryhmäkerran jälkeen on mahdollista. Tämä on väline oman toiminnan monitorointiin, kuten luvussa 5.9 olen asiaa avannut

7.2 Terapiaeäimen valinta

Alpakka lukee kehon kieltä tarkasti ja peilaa sen takaisin ihmiselle. Ensimmäisellä kerralla nuoret saivat valita itselleen ”oma-alpakat” joiden olemista ja käyttäytymistä he seuraisivat kaikkien ryhmäkertojen ajan. Tarkoitus oli, että viimeisellä kerralla muodostaisimme keskustelemalla lauman ryhmäprofiilin, eli millainen rooli kullakin alpakalla on laumassa. Mozart-alpakka on lauman ihmishämmästä eläin. Se ei aitauksessa vapaaehtoisesti seurustele ihmisten kanssa mutta porkkanan avulla se rohkaistuu tulemaan lähelle ja ottaa sen kädestä. Tallissa se antaa käsitellä itseään, ihmisten lähellä se on aina jännittynyt mutta rauhallinen. Mozartin oma-alpakaksi valinnut nuori oli myös hyvin epävarma itsestään. Kun nuori yritti lähestyä Mozartia epävarmana onnistumisestaan silittää eläintä, myös Mozart kävi hyvin epävarmaksi ihmisen epäroivästä kehonkielestä ja väisti nuoren lähestymisyritykset. Vastaavasti taas hyvin itsestään ja omasta rauhallisesta kehonkielestään tietoinen ryhmäläinen sai Mozartin kiinni kainaloonsa ulkotarhassa. Useissa lähteissä mainitaan että terapiaeäimen valintaan pitää kiinnittää huomiota, jotta asiakkaalle saadaan oikeanlainen eläin terapiapariksi (mm. Collin-Kajaala 2013, 118-119). Mietin teinkö virheen antaessani nuorten itse valita eläimensä ja erityisesti juuri ko. nuoren

valitessa Mozartin. Ryhmäkertojen edetessä nuori oppi, sekä minun että ohjaajan opastuksella ja sanoittamisella, kuinka eläintä pitää kehollisesti lähestyä ja kuinka sen lähellä ollaan. Lopulta eräällä kerralla nuori syötti Mozartille kävelyretken lopuksi porkkanaa ja Mozart pysytteli vielä porkkanan loputtua nuoren lähellä silittelävänä. Nuorella oli kuitenkin vaikeuksia tuntea siitä mielihyvää koska hän oli toivonut, että ”Mozart olisi pitänyt minusta nopeasti”. Jos pitäisin ryhmää nyt, olisin ehkä kysynyt nuorelta toivooko hän, että kaikki pitäisivät hänestä nopeasti. Myös sen toteaman, että toimintaterapeutti, joka toimii eläin työparinaan, tarvitsee pohjalle hyvän ammattitaidon ja kokemusta, allekirjoitan täysin.

7.3 Eläimen rooli ryhmässä

Ryhmän aikana huomasin etteivät nuoret kamppailleet eläinten suosiosta, mihin tietysti vaikutti se, että eläimiä oli läsnä monta (Törmälehto 2013, 44-47). Eräänlaista kilpailua kyllä käytiin siitä, kuka sai ”kesytettyä” ja otettua kiinni aran Mozart-alpakan (Mts. 44-47). Alpakoita kosketeltiin, siliteltiin, rapsuteltiin, niiden kanssa juteltiin, niille sipistiin ja otettiin läheistä kontaktia kun alpakat tarjoilivat ”suukkoja” joskus porkkanan palan kanssa nenän päälle, joskus uteliaisuuttaan ja kaapattiin kainaloon pajattavaksi. Kaikilla nuorilla oli mahdollisuus muodostaa eläimen kanssa pari kunkin nuoren valitessa ”oma-alpakkansa” (Mts. 44-47). Nuorille ei vaikuttanut tuottavan ongelmaa se, että jotkut valitsivat saman eläimen.

7.4 Alpakkatalli toimintaympäristönä

Eräs ryhmän nuorista nautti erityisesti eläinten hoitamiseen liittyvistä tehtävistä. Ryhmäkertojen aikana hän tarttui innokkaasti tallitöihin; papanoiden lapiointiin, heinäpaalien ja veden kantamiseen. Hän koki mielihyvää kun näki konkreettisesti omien käsiensä jäljen talliympäristön siistiydessä ja tehdessään tarkoituksenmukaisia tehtäviä. Hän kertoi haluavansa isona eläintenhoitajaksi. Edellä mainitun nuoren kautta minulle konkretisoitui, että Alpakkatalli ympäristönä tarjoaa hyvät ja monipuoliset mahdollisuudet toteuttaa hyvin erilaisia toimintoja hyvin erilaisiin toiminnallisuuden tarpeisiin.

7.5 Asiakkaan oma ohjaaja mukana

Asiakkaan toiveena oli, että heidän ohjaajansa osallistui ryhmään turvallisuussyistä. Mie-

tin millainen rooli ohjaajalla olisi ryhmässä ja kuinka ohjaajan läsnäolo vaikuttaa ryhmän dynamiikkaan koska mukana olisi eri ohjaaja jokaisella ryhmäkerralla. Ryhmän edetessä oli mielenkiintoista seurata kuinka erilailla nuoret kommunikoivat eri ohjaajien kanssa ja kuinka ohjaajat onnistuivat pysymän ”ryhmäläisen” rooleissaan. Ohjaajilta sain hyvää palautetta sekä huomioita ryhmästä, yksittäisestä nuoresta. Suurimman osan ajasta koin ohjaajan läsnäolon hyvänä asiana, hetkittäin häiritsevä. Esim. eräs ohjaaja alkoi hyvin tehokkaasti suunnitella ja toteuttaa istumarinkiä heinäpaaleista aitaukseen odottaessani missä vaiheessa nuoret itse huomasivat tarttua heinäpaaleihin.

7.6 Muutokset ja edistymiset ryhmän sosiaalisissa ja vuorovaikutustaidoissa

Ryhmän tavoitteiksi oli asetettu sosiaalisten- ja vuorovaikutustaitojen vahvistaminen yhteisen toiminnan kautta sekä osallistuminen motivoivaan vapaa-ajan toimintaan. Tässä kappaleessa selviää toteutuivatko ryhmän tavoitteet ja mistä tämän pystyin päättämään.

Koin edistymisen tai muutoksen vaikeaksi arvioida, koska tässä vaiheessa – opinnäytetyön toiminnallista osaa tehdessäni – en kyennyt kovin tarkkaan sosiaalisen vuorovaikutuksen havainnointiin ryhmän ohjaamisen viedessä suuren osan huomiostani. Ryhmäkertojen aikana otetuista valokuvista kuitenkin näin, että nuorilla kontaktin ottaminen eläimiin oli helpottunut ja kehon kieli rentoutuneempaa ryhmäkertojen edetessä. Tunnekorttien kautta tunteiden ja tuntemusten jakaminen oli helpompaa, ryhmäkertojen edetessä tunteiden kuvaileminen vaikutti helpommalta ja kuvailu oli monisanaisempaa, reflektointi onnistui joltakulta nuorelta ilman korttien tukea. Jotkut nuorista rohkaistuivat ryhmäkertojen aikana kokeilemaan erilaisia toimintoja ja ehdottaessaan itse jotain toimintaa, koin, että heidän roolinsa vaihtui vuorovaikutuksen kautta suhteessa ohjaajiin passiivisesta vastaanottajasta aktiiviseen toimijaan. Näitä oman tahdon ilmauksia tapahtui useammin ryhmäkertojen edetessä, eli prosessi todellakin, vaikka pienin askelin, todella hioi vuorovaikutustaitoja. Siirtovaikutusta en kykene arvioimaan, eli pystyivätkö nuoret viemään mitään ryhmässä oppimaansa tai kokeilemaansa omaan arkeensa.

Eläimet ja niiden kanssa toiminen loi mahdollisuudet monenlaisiin vuorovaikutustilanteisiin, joita ei ehkä muunlaisessa toiminnassa olisi tullut vastaan. Ongelmanratkaisutaitoja ja yhteistyötä kysyi kun Alpakkakartanon sisätilassa seikkaillessamme Anakin-alpakka kieltäytyi ylimmässä kerroksessa astumasta takaisin hissiin ja laittoi lattialle makaamaan. Ratkoimme mitä tekisimme ja missä järjestyksessä. Lopulta saimme Anakinin houkuteltua hissin kyytiin ja seikkailu jatkui. Tästä päästiin luontevasti keskustelemaan, miten itse reagoimme hankalassa tilanteessa esim. kieltäytymällä tekemästä mitään, ja miksi muut reagoivat ympärillämme asiaan hyvin eri tavoin.

Kysyessäni tämän saman kysymyksen nuorilta, eli huomasivatko he itse mitään muutosta sosiaalisissa ja vuorovaikutustaidoissaan, sain seuraavat vastaukset:

- ”juttelu ohjaajien kanssa on jotenkin helpompaa.”
- ”aluks juttelu eläinten kanssa tuntui kummalta mutta nyt niille voi puhua, niille voi jutella vauvankieltä (lässyttää), mitä mä en ikinä tee ihmiselle.

Kysyessäni huomioita nuorten mukana olleelta ohjaajalta sain seuraavia vastauksia:

Onko eläinavusteinen toiminta tai toimintaterapia ennestään tuttua? (Happonen ym. 2013, 66.)

-

”Meillä on yksikössä käynyt ohjaajien koiria mutta toiminta koiran kanssa ei ole ollut ohjattua, oli mielenkiintoista päästä näkemään, mitä täällä näiden (alpakoiden) kanssa tehdään”

- Millaisena koit alpaka-avusteisen ryhmän? (Happonen ym. 2013, 66.)

”Nuorten kanssa oli ryhmän aikana helpompi päästä vuorovaikutukseen... oli hienoa nähdä kuinka X innostui ottamaan kameralla kuvia muista nuorista ja eläimistä ja pääsi omaan elementtiinsä, hän on hyvä käyttämään kaikkia laitteita. Onhan tämä erilaista

- Ryhmän tavoitteena oli vuorovaikutustaitojen kehittäminen. Toimiko nuorten yhteistyö ryhmässä ja näkyikö se jotenkin arjessa? (Happonen ym. 2013, 66.)
- ”Nuoret ovat rohkaistuneet.”

- Puhuivatko nuoret vapaa-ajalla alpaka-avusteisesta ryhmästä? (Happonen ym. 2013, 66.)
 ”Nuoret ovat jutelleet tästä (ryhmästä) omaohjaajilleen, mutta en tiedä ovatko he jutelleet (ryhmästä) yhdessä tai keskenään.”
- Miten nuoret sitoutuivat ja motivoituivat ryhmään? (Happonen ym. 2013, 66.)
 ”Nuoret tulevat tänne mielellään, ainakaan mitään poikkisanaista en ole kuullut. Sunnuntaina meillä ei tapahdu oikein muutakaan, niin tämä on vaihtelua.”

Näin tarkasteltuna vuorovaikutustaidoissa ja yhteisessä toimimisessa on tapahtunut vahvistumista. Mielenkiintoinen havainto oli, että nuorten mukana ollut ohjaaja koki ryhmäläisten kanssa vuorovaikutukseen pääsemisen helpommaksi kuin normaalisti. Ehkä ohjaaja koettiin tasavertaisemmaksi ohjaajalle uuden, mutta nuorille jo tutuksi tulleen toiminnan ja ympäristön kautta.

Osallistuminen merkitykselliseen toimintaan

Nuoret osallistuivat ryhmään aktiivisesti, poissaoloja oli vain sairastumisen vuoksi. Ryhmän yksi terapeutin elementti on sitoutuminen ryhmän toimintaan ja ryhmäkertoihin. Nuoren toiminta voi olla lyhytjänteistä ja onnistumisen kokemukset voivat tämän vuoksi olla vähäiset. Ryhmän lopussa oli mahdollista nähdä ja käydä läpi koko prosessi uudelleen diaesityksen avulla ja ymmärtää, millainen kokonaisuus ryhmästä muodostui kun prosessiin sitouduttiin. Ryhmään tultiin pääsääntöisesti mielellään ja tunnetila tai mieliala oli parempi ryhmän päättyessä kuin ryhmän alkaessa. Tämä saatiin todennettua Voimatassu-tunnekorteilla ja lehmäjunalla, jolla arvioitiin vallitsevaa tunnetta tai mielialaa asteikolla 1-10, jossa arvo 1 oli todella kurja ja 10 todella hyvä. Jos tunne oli väsynyt sekä ryhmäkerran alussa että ryhmän lopussa, tunne oli kuitenkin muuttunut esimerkiksi arvosta 4 arvoon 7.

Muuta palautetta

Viimeisellä kerralla kysyin palautetta ryhmäkertoista ja toiminnoista, joita ryhmässä käytettiin. Erityisesti nuoret olivat pitäneet alpakoiden hoitamisesta ja niiden kanssa oleilusta, rehujen ja porkkanoiden antamisesta (3 vastausta), kävelyttämisestä (4 vastausta) sekä huovuttamisesta (3 vastausta).

Mieleenpainuvimmaksi tapahtumaksi he mainitsivat Brunon piehtaroimisen yläkerran salin lattialla sisäseikkailun aikana ja välittömästi sen perään Anakinin makuulle käymisen hissin ovien eteen. ”Eläimen kanssa on kiehtova tehdä asioita, koska aina saattaa tapahtua jotain villii, jotain ennalta-arvaamatonta.” kommentoi yksi nuorista.

Kysymykseen **mitä olisi voinut tehdä toisin?** Yksi nuorista vastasi että alpakoiden kanssa olisi voinut olla enemmän aikaa, tarkoittaen hoitamista, talutteleamista ja aitauksessa seurustelemista. Tämä vastaus oli yhdenmukainen mieluisten toimintojen vastausten kautta ja tästä otimme Soilen kanssa kopin mahdollisia tulevia kertoja ajatellen.

8 Tuotteistaminen

Asiantuntijapalveluja on helpompi myydä kun ne tuotteistetaan. Tässä luvussa pohdin millaista asiantuntijuutta toimintaterapeuteilla on ja miksi **asiantuntijapalveluita** kannattaa tuotteistaa. Kerron myös tuotteistamisen teoriasta ja menetelmistä. Opinnäytetyössä käytettiin **Blueprinting-menetelmää** selventämään ketkä kaikki prosessiin osallistuvat, missä vaiheessa, miten ja kuinka kauan. Tästä johdettua **palvelukuvausta** käytettiin välineenä viestiä asiakkaalle palvelun sisällöstä. Jokaisen interventiokerran aikana suoraan **asiakkaalta saatua palautetta** käytettiin muokkaamaan intervention sisältöä. Tähän yhdistettiin vielä minun ja Soilen kokemukset jokaisesta ryhmäkerrasta. Käytän tästä nimeä **monitorointi**, jonka avulla on mahdollista tunnistaa ”virhetilanteet”, tässä tapauksessa karsia pois tai muuttaa toimimattomia kohtia ympäristössä ja toiminnassa. Lisäksi Blueprintingin pohjalta jaottelin palvelun osat eri osa-alueisiin. Jotkut osa-alueet ovat vakioitavissa omiksi moduuleikseen eli **moduloitavissa**, joka helpottaa tuotteen osien vakioimista. Kuviossa 11 olen tiivistänyt tuotteistamisen menetelmät.

8.1 Toimintaterapiapalvelutuotteet asiantuntijapalveluna

Toimintaterapiainterventio vastaa hyvin Lehtisen & Niinimäen (2005, 9.) määritelmää asiantuntijapalvelusta. Toimintaterapeutin palvelut ovat hyötyä tuottavia vaihdon välineitä, jotka oleelliselta osin tuotetaan, markkinoidaan ja kulutetaan samanaikaisesti. Palvelujen perusominaisuuksia ovat aineettomuus, toiminto- ja prosessiluonteisuus sekä

tuotannon, kulutuksen ja markkinoinnin samanaikaisuus. (Mts. 9.)

Toimintaterapeutilla on ihmisen toiminnallisuuteen ja sen rajoituksiin liittyvää erikoisosaamista, joka tekee siitä asiantuntijapalvelun. Toimintaterapeutin työhön kuuluu oleellisena osana asiakkaan ongelmien ratkaisua ja ohjaamista, sekä suunnittelutyötä. Työn perusta on sidottu vahvaan teoria- ja tieto-osaamiseen ja se vaatii tekijältään vastaavaa henkistä prosessointia. Erikoisosaamisen pohjana ovat tieto, taito ja erityisesti luovuus sekä motivaatio. Erityisenä elementtinä voi nähdä sen, että tuotteen tai palvelun tarkoituksena on aina asiakkaan terveyden, hyvinvoinnin ja elämänhallinnan edistäminen (Lehtinen & Niinimäki 200, 9., Jämsä & Manninen 2001, 23.)

Laadukas, kilpailukykyinen ja elinkaareltaan pitkäikäinen tuote syntyy käytännössä aina tuotekehitysprosessin kautta. Tuotteen kehittäjällä voi olla intohimoinen visio omasta tuotteestaan mutta tuotteistamisen lähtökohtana on **aina** asiakas. (Jämsä & Manninen 2009, 16.)

8.2 Tuotteistamisen teoriaa

Tuotteistamisen keskeinen idea on palvelun kehittäminen. Tuotteistamiselle ei ole olemassa yhtä yleisesti hyväksyttyä määritelmää. Tuotteistamiseen liittyviä läheisiä termejä ovat palvelujen konseptointi tai systematisointi. Joskus tuotteistaminen voidaan nähdä palvelun standardoimisena, jolloin siitä tulee tuotteenomainen täysin vakioitu palvelu. Tuotteistaminen voidaan kohdistaa sekä yrityksen sisäisiin prosesseihin, jolloin ne eivät näy asiakkaalle että ulkoisiin prosesseihin jolloin ne kohdistuvat asiakkaalle näkyviin prosesseihin. Tuotteistamista itsessään ei ole juuri akateemisesti tutkittu, sen sijaan kehittämistä ja suunnittelua on tutkittu enemmänkin. (Jaakkola 2009. 1, 15.)

Tuotteistamisen malleissa ja toimintaterapian teorioissa näen hyvin paljon yhteistä. Niissä korostuvat asiakaslähtöisyys, asiakkaan erityispiirteiden tunteminen, asiantuntijatiimin hallinta ja osaaminen, suunnittelu ja dokumentointi, ongelmanratkaisutaidot ja vuorovaikutus asiakkaan kanssa.

Seuraavassa esittelen muutamia näkökohtia, jotka on hyvä ottaa huomioon tuotteistamisesta suunnitellessa.

Kenelle tuotetta kehitetään?

Jämsän ja Mannisen (2001, 18) mukaan sosiaali- ja terveysalalle ovat ominaista monitasoiset organisaatio- ja päätöksentekotasot. Aina ei ole yksiselitteistä kuka asiakas oikeastaan onkaan, kuten taulukosta 3 selviää. Olennaista kuitenkin on, että kaikki osapuolet eli palvelun tilaaja, maksaja ja loppukäyttäjä ovat tyytyväisiä saamaansa palveluun ja toiminta todetaan tarkoituksenmukaiseksi kunkin ensisijaiseen tarpeeseen (Mts. 19).

Taulukko 3: Kuka tai mikä on asiakas voi olla Alpakkakerhon näkökulmasta

Nuori	palvelun todellinen käyttäjä (loppukäyttäjä)
Lastensuojelulaitos/-yksikkö	palvelutilauksen tekijä (maksajakäyttäjä)
Kaupunki, kunta tai kuntayhtymä Kela	palvelusopimuksen tekijä, loppukädessä maksaa huostaan otetun nuoren hoidosta ja mahdollisesta kuntoutuksesta (maksajakäyttäjä)

Markkinoinnin suuntaaminen oikeaan tahoan on tärkeää. Alpakkakerhon tapauksessa markkinointitoimet voisi suunnata lastensuojelulaitoksen henkilökuntaan että kunnan tai kuntayhtymän sosiaali- ja terveysvirastoon. Markkinoinnissa täytyy toki ottaa huomioon myös loppukäyttäjän näkökulma, eivät kaikki huostaan otetut nuoret ole kiinnostuneita eläinavusteisesta työskentelystä. Myös palautteen kerääminen ja asianmukainen hyödyntäminen on vaikeata jos asiakasnäkökulma on unohtunut täsmentää. Huomioon otettava seikka on, että samalla tuotteella voi olla useita asiakkaita. (Jämsä & Manninen 2009, 19-21.)

Toimintaympäristön ja –kokonaisuuksien selvittäminen

Empirian osuus jäseniä sekä minulle, Alpakkakartanolle että asiakkaalle toimintaympäristöä ja –kokonaisuuksia. Jämsä ja Manninen (2001, 45) mainitsevat, että kun kehitettävänä on palvelu- tai toimintakokonaisuus, sitä selkeyttää vuokaavion luominen. Se toimii hyvin kun toiminta on uusi tai vakiintumaton ja sen vaiheista ei ole vielä käsitystä. Vuokaaviossa voidaan ottaa huomioon kaikilta osapuolilta tuleva palaute ja vuokaavion avulla toimintaa voidaan tätä kautta tutkia ja kehittää edelleen. (Mts. 45.) Blueprinting ja monitorointi ovat yksi vuokaavion sovellus.

Asiakasprofiilin selvittäminen

Tuotteen loppukäyttäjänä ovat paitsi lastensuojelun nuoret, myös lastensuojeluyksikkö. Tarkoituksena on selvittää millaisia he ovat palvelun tai tuotteen käyttäjinä, koska tuote, joka ottaa huomioon käyttäjäryhmän tarpeet, kyvyt ja muut ominaisuudet, on todennäköisesti toimiva ja tehokas (Jämsä & Manninen 2001, 44.) Asiakasprofiilin selvittäminen tehtiin luvussa 4.2.

Tuotteen asiasisällön selvittäminen ja rajaaminen

Jämsän & Mannisen (2001, 47-51.) mukaan tuotteen tai kehittämistehtävän asiasisällön selvittäminen vaatii usein tutustumista aihepiirin tutkimustietoon. Toimintaterapian laadukas toteuttaminen tulisi perustua tutkittuun tietoon; opinnäytetyön kirjallinen osa on juuri tätä tutkimustiedon käyttämistä asiasisällön luomiseen.

Sidosryhmien näkökohtien selvittäminen

Tuotekonseptia kehittäessä on otettava huomioon esim. päätöksentekijät ja rahoitukselta vastaavat tahot, eri ammattiryhmien ja yhteistyötahojen näkemykset ja ehdotukset (Jämsä & Manninen 2001, 47-51). Ryhmäkertojen jälkeen kävin loppupalaverissa asiakkaan kanssa ja esittelin heille tuotteistetun eläinavusteisen toiminnan palvelupaketin. Asiakas on kiinnostunut eläinavusteisesta toiminnasta mutta esim. ostopäätökset tehdään yksittäistä lastensuojeluyksikköä korkeammalla, joten minun tarvitsee tutustua asiakkaaseeni vielä tarkemmin.

Toimintaympäristön säädösten ja ohjeiden antamat viitteet

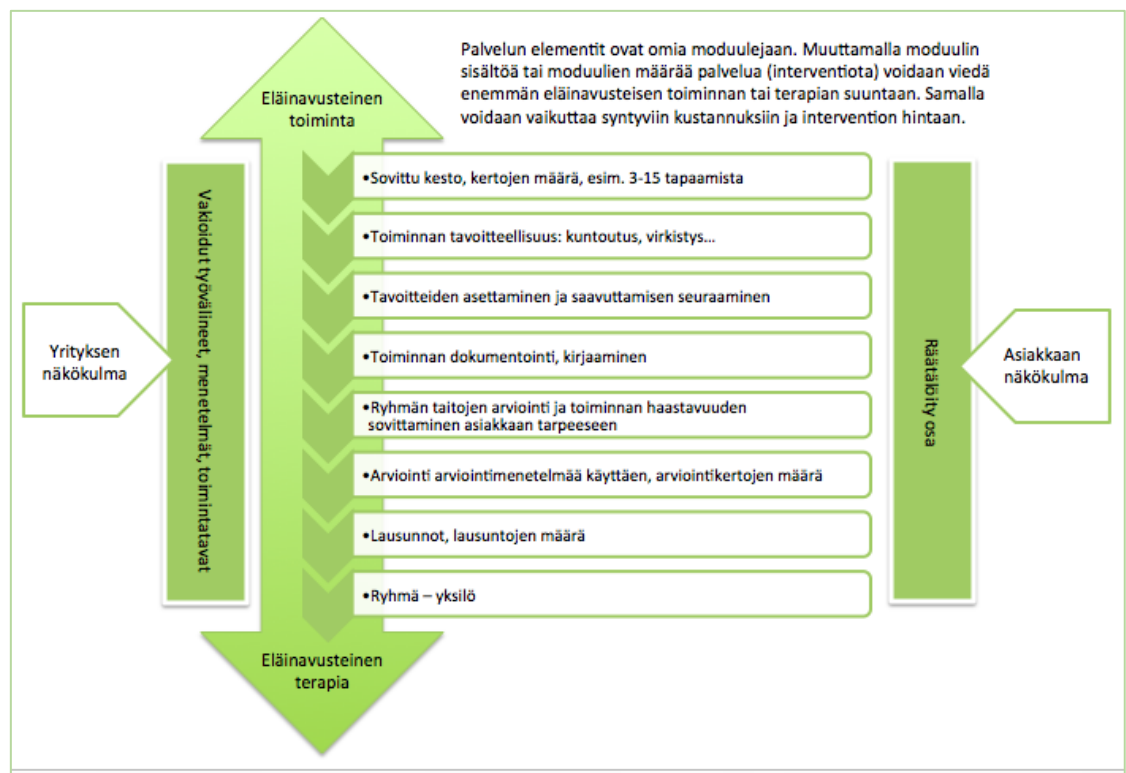
Toimintaa ohjaavat lait, säädökset, ohjeet, suunnitelmat ja toimintaohjelmat, jotka voivat olla niin valtakunnallisia, alueellisia, paikallisia, tai yksikkökohtaisia (Jämsä & Manninen 2001, 47-51). Opinnäytetyössä tuotteistettu tuote on suunnattu yksityisen sektorin lastensuojeluyksikölle, jota on mahdollista tarjota myös kaupunkien ja kuntien sosiaalihuollolle tukipalveluksi.

Tuotteen vakioinnista ja räätälöinnistä

Tuotteistamisen kannalta on keskeistä määritellä palvelun keskeiset ominaisuudet: mikä on palvelun sisältö ja käyttötarkoitus ja miten palvelu toteutetaan. Sisällön lisäksi määri-

tellään miten palvelu tuotetaan ja toteutetaan, koska asiakas on prosessin ajan paikalla ja kuluttaa palvelun prosessin aikana. Eläinavusteinen toimintaterapiapalvelu on moduloitavissa. Modulointi tarkoittaa palvelun elementtien tunnistamista omiksi toimintakokonaisuuksiksi, jotka voidaan irrottaa tai lisätä palveluun ja niiden sisältö on vakioitavissa. Mitä riisutumpi palvelu on eri moduuleista, sitä lähempänä ollaan eläinavusteista toimintaa. Jos taas asiakas haluaa kaikki moduulit mukaan, voidaan puhua jo dokumentoidusta, laadukkaasta asiantuntijapalvelusta, joka tuotetaan eläinavusteisesti, kuten kuviossa 6 on selvennetty. (Jaakkola ym. 2009, 11,15, 20.)

Kuvio 6: palvelun moduloitu rakenne (mukailtu Sipilän, 1999, mallista)

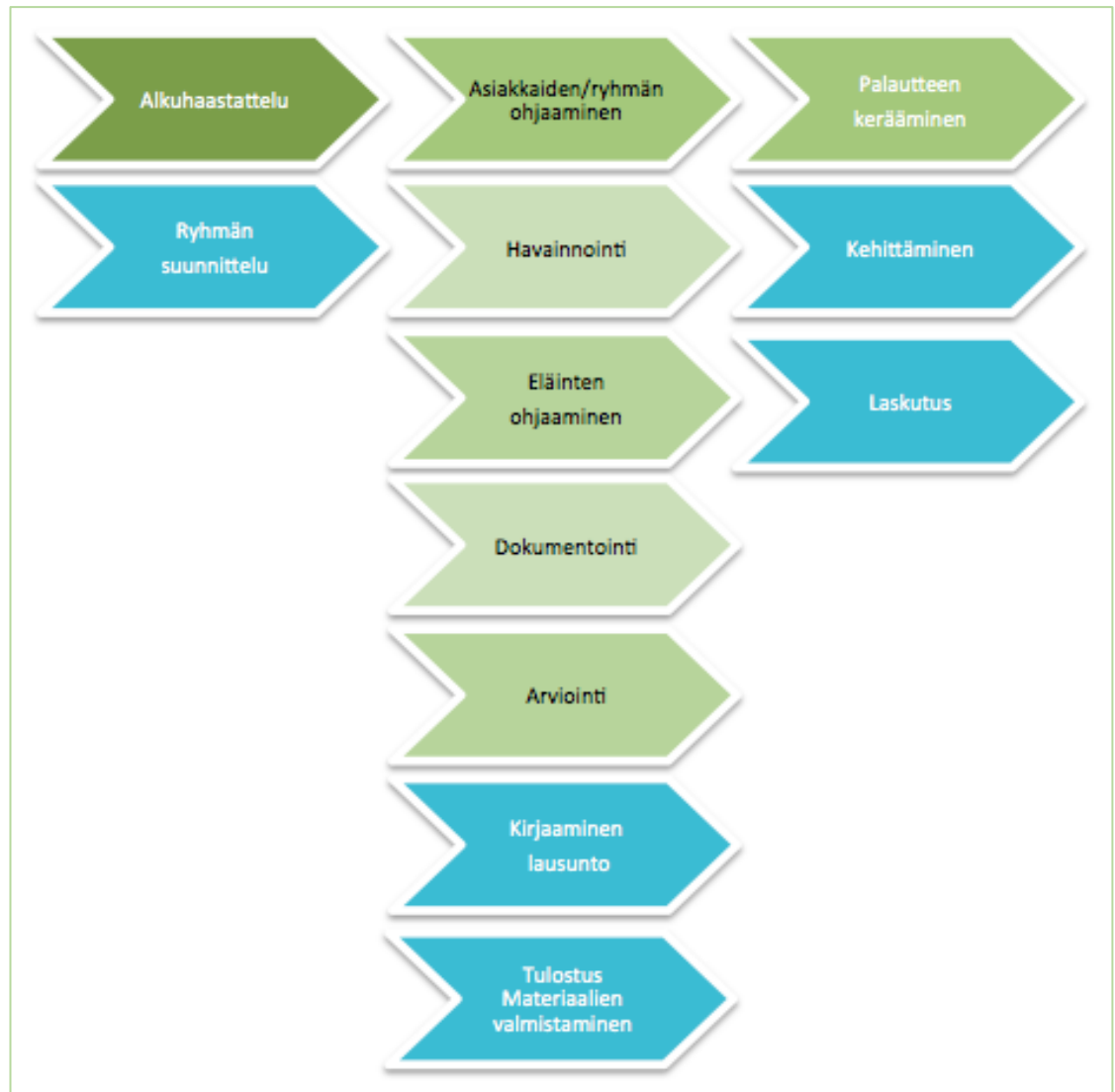
Konkretisointi

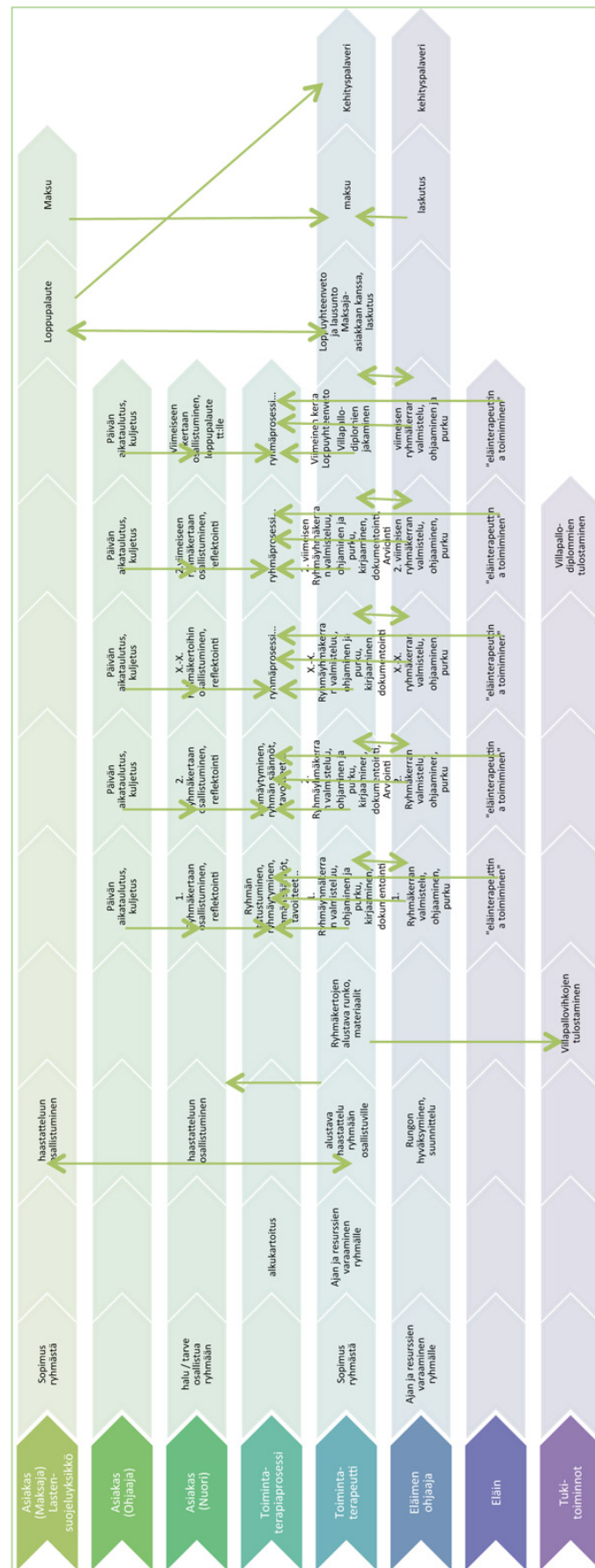
Palvelun konkretisoimiseksi tuotteistetulle palvelulle voidaan antaa nimi ja omaleimainen ulkoasu. Palvelulupausta tuetaan rakentamalla aineellisia elementtejä. Näitä ovat 12-sivuinen Villapallojen kanssa –reflektiovihko, josta on esitelty aukeama liitteessä 2, sekä Villapallodiplomi (kuvio 5) ja luotu palvelukuvaus (kuvio 9). Konkretisointi auttaa asiakasta arvioimaan palvelun sisältöä sekä auttaa palvelun myymistä, kun asiakkaalle voidaan antaa jotain käsinkosketeltava. (Jaakkola ym. 2009, 27.)

8.2.1 Blueprinting

Tuotteistamisprosessi sisälsi useita tuotteistamisen elementtejä. Palvelun määrittämistä tehtiin kuvaamalla palvelun sisältöä ja rakennetta. Tämän lisäksi määriteltiin miten palvelua tuotettiin ja toteutettiin. Määrittämistä tehtiin luomalla Zeitelhamin ym. (2006) kehittämällä Blueprinting-menetelmällä kaksi prosessikuvausta siitä, ketkä osallistuvat palvelun tuottamiseen, missä vaiheessa ja millaisen ajan. Ensimmäisessä kaaviossa, joka on esitetty kuviossa 7, toiminnot ovat esitetty tiiviisti ajallisessa järjestyksessä. Vihreät kaavion elementit ovat front-office-toimintoja, turkoosit kuvaavat back-office-toimintoja. Toisen kaavion, esitetty kuviossa 8, avulla kuvattiin palveluun osallistuvat henkilöresurssit, palvelun vaiheet ja osat, tarkasti ja objektiivisesti. Siinä kuvattiin ne keinot, joilla palvelun kukin palvelun vaihe suoritettiin ja mitkä olivat palvelun kriittiset pisteet (Jaakkola ym. 2009, 16). Alpakkakerhosta käytännössä hankitun kokemuksen kautta tiedetään palvelun tuottamisessa tarvittavat resurssit, jolloin toimintaa voidaan jatkossa suunnitella ja aikatauluttaa tehokkaammin ja kustannuksia pystytään tarkastelemaan. (Jaakkola ym. 2009, 15-17.)

Kuvio 7. Blueprinting-kaavio Alpakkakerhon palveluprosessista, front- ja back office-toiminnoittain tarkasteltuna. Vihreä väri kuvaa asiakkaalle näkyvää front office-prosessia, turkoosi väri asiakkaalle näkymätöntä back office-prosessia.

8.2.2 Palveluprosessin kuvaus

Palveluprosessin kuvauksen tein vastaamalla kysymyksiin mikä on palvelun nimi, tarkoitus, vaatimukset (asiakkaalta), palvelun sisältö, resurssien käyttö, palvelun arviointi ja mittaus sekä kuinka se dokumentoidaan (Qualitas Fennica, 2009). Kuvauksen sisällön kokosin esitteen muotoon, joka on esitetty kuviossa 9.

Kuvio 9. Palvelukuvaus Villapallojen kanssa eläinavusteisesta toimintaterapiapalvelusta

PALVELUKUVAUS

Villapallojen kanssa...
Alpakkakartan

set hoitaa asiakas itse. Osallistuvilla lapsilla ja nuorilla on hyvä olla tapaturma- ja vapaa-ajan vakuutukset mutta osallistuessaan toimintaterapiaryhmään heidät on vakuutettu potilasvakuutuksella.

Arviointi ja mittaus: Ryhmälle tehdään tarvittaessa arviointia strukturoidulla sosiaalisia ja vuorovaikutustaitoja mittaavalla toimintaterapian arviointimenetelmällä. Tarvittaessa voidaan tehdä välilausunto tai väliarviointia. Palveluun kuuluu ryhmän loppulausunto, tarvittaessa lausunto voidaan tehdä etukäteen sovittuna myös yksittäisestä ryhmäläisestä.

Valkuttavuus: Ryhmämuotoisen, sosiaalisia taitoja harjoittavan toimintaterapian vaikuttavuudesta on olemassa näyttöön perustuvaa tietoa. Sosiaalisin taitoihin keskittyvät toimintaterapiainventiot hyödyttävät erilaisia asiakasryhmiä parantaen heidän itsetuntemustaan ja -ilmaisuaan vähentäen esim. vakavista käyttäytymistä, mielen- ja terveysongelmia ja käytösongelmia. Toiminnan kautta tapahtuva sosiaalisten taitojen oppiminen on erittäin tehokasta, jopa tekoakapaa kuin sosiaalisten taitojen harjoittelu pelkkää verbaalista ilmaisuakäyttäm.

Dokumentointi: Ryhmää dokumentoidaan valokuvaamalla. Ryhmäkerrat myös kirjataan jokaisen tapaamisen jälkeen. Ryhmän jälkeen dokumentteja säilytetään Sosiaali- ja terveysministeriön säätämän säilytysajan.

Villapallojen kanssa on eläinavusteinen toimintaterapiaryhmä vuorovaikutus- ja sosiaalisten taitojen sekä itsetunnon tukemiseen. Ryhmä on tarkoitettu lapsille ja nuorille, joilla on tuen tarvetta tällä osa-alueella.

Palvelun tuottavat yhteistyössä toimintaterapeutti ja eläinavusteinen valmentaja. Näin taataan ryhmän jäsenten että eläinten turvallisuus ja ohjauksen henkilökohaisuus.

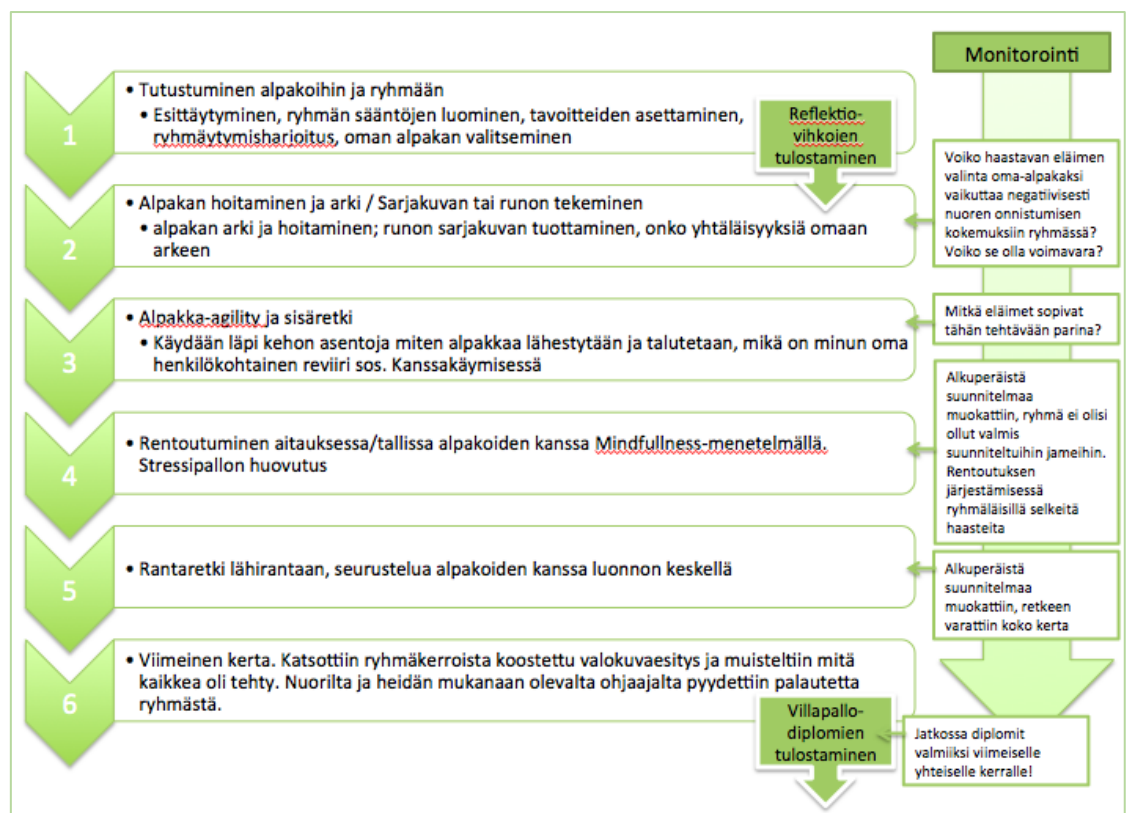
Sisältö: Ryhmä kokoontuu kerran viikossa ennalta sovitun ajan. Ryhmään osallistuville lapsille ja nuorille tehdään alkuhaastattelu, jonka pohjalta luodaan ryhmän tavoitteet. Ryhmään luodaan turvallinen ilmapiiri luomalla ryhmän säännöt yhdessä ja ryhmäläiset ryhmytetään huolellisesti. Kun ryhmän tavoitteet ja kiinnostuksen kohteet on kartoitettu, luodaan ryhmäkerroille runko, jota noudatetaan säätä huomioiden, suurin osa toiminnasta tapahtuu eläinten luona ulkona aitauksessa, lähiympäristössä tai talissa. Ryhmässä käytetään meneselle vuorovaikutukselle aina non-verbaalista viestinnästä monimutkaiseen yhdessä tapahtuvaan ongelmanratkaisuun, ryhmän jäsenten taidot huomioon ottaen.

Resurssit ja välineet: Tarvittavat tilat ja välineet sekä eläimet ovat Alpakkakartanolla. Ryhmään osallistuvien kuljetukset ovat Alpakkakartanolla.

8.2.3 Monitorointi

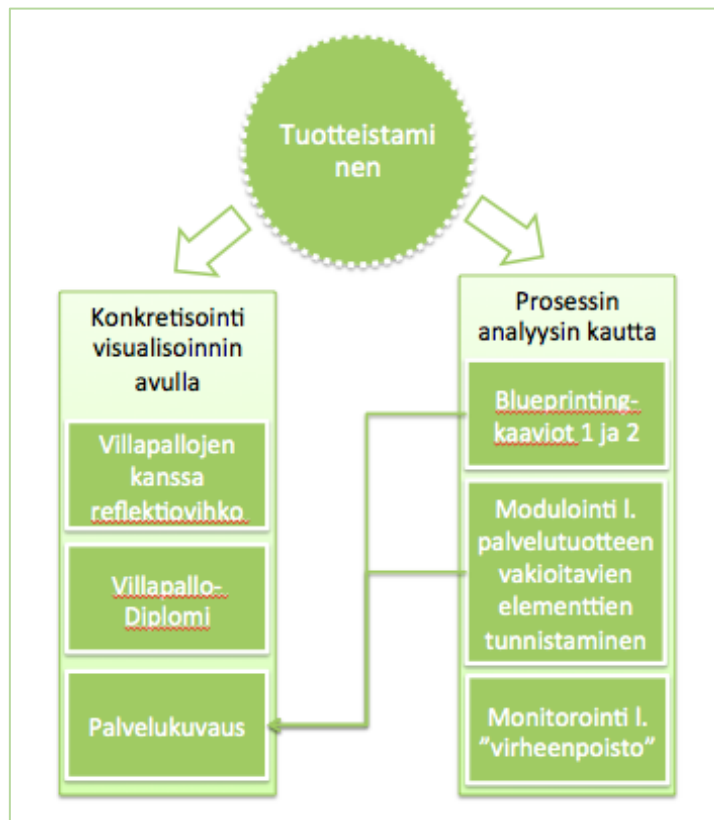
On käytännössä itsereflektion väline. Kävin Soilen kanssa jokaisen ryhmäkerran päätteeksi yhdessä keskustelun, mikä kerrassa meni hyvin ja mikä meni huonosti. Tarkastelimme samaa tapahtumaa omista näkökulmistamme ja teimme joka kerran hyvistä ja huonoista asioista synteesiä, ja miten voimme varautua siihen seuraavalla tai tulevilla kerralla. Ryhmäkertojen sisällöt tiivistettiin kaavioksi ja kaaviossa (kuvio 10) olen esittänyt monitoroinnin tuloksina tehdyt muutokset.

Kuvio 10. Ryhmäkerrat tiivistettynä ja niiden monitorointi

Tiivistetysti sanottuna opinnäytetyössä tapahtui kahdentasoista toisiinsa limittyvää tuotteistamista: Asiakkaalle näkyvää konkretisointia palvelutuotteesta sekä edellä esittelemäni tuotteistamisprosessin analysoinnin kautta tuotettua tietoa, kuten kuviosta 11 selviää.

Kuvio 11. Tuotteistamisen kaksi tasoa opinnäytetyössä

9 Pohdinta

Tässä kappaleessa pohdin millainen prosessi opinnäytetyön toteuttaminen oli. Käsittelen asiaa ryhmän suunnittelun ja toteuttamisen näkökulmasta, sekä millainen tuotteistamisprosessi oli ja vastasiko se tarpeeseen. Käyn läpi myös työn tutkimuksellista laatua, luotettavuutta ja eettisyyttä.

Opinnäytetyön prosessi on ollut pitkä. Siihen on alussa liittynyt paljon epävarmuustekijöitä ja niiden sietämistä. Kuuden interventiokerran järjestäminen ja niiden aloittaminen tyhjästä oli iso ponnistus. Vielä suuremmaksi ponnistukseksi koin, en niinkään teorian etsimisen ja valikoimisen, vaan itse kirjoittamisen ja pakollisen tietokoneella istumisen. Nyt minulla on kuitenkin kasassa vahva teoriapohja ryhmämuotoiselle, eläinavusteiselle toimintaterapiainterventiolle ja tästä on hyvä jatkaa ryhmien suunnittelua ja toiminnan kehittämistä. Tuotteistaminen selvitti sekä itselleni, että Soilelle mitä tuotteemme sisältää, mitä se ei sisällä ja miten tuotetta voi muokata eri asiakkaiden tarpeisiin ilman, että

kaikkea tarvitsee joka kertaa suunnitella uudelleen alusta. Tämä helpottaa hinnan asettamista palvelulle. Kokonaisuudessaan tunnen saavuttaneeni ne tavoitteet, mihin opin näytetyössä tähtäsin. Myös työn tilaaja, Alpakkakartanon Soile Hintikka-Halonen on tyytyväinen ryhmästä saatuun kokemukseen ja koki tuotteistamisen helpottaneen oman toimintansa jäsentelyä eläinavusteisesti toimivana ratkaisukeskeisenä ohjaajana.

Ryhmän suunnittelu ja toteutus

Jälkeenpäin tarkasteltuna kuuden ryhmäkerran järjestäminen oli valtava ponnistus. Se vaati paljon organisointia, suunnittelua ja sitä olisi ollut vaikea järjestää ilman olemassa olevaa alpakkatilaa ja tallia. Jotkin hankkimani taidot, kuten kuvankäsittely- ja taitto-ohjelman hallitseminen helpottivat monessa kohtaa materiaalien tuottamista. Opinnäytetyön kannalta katsoen painotin työmäärän enemmän käytännön toteutuksen kuin teoriaosuuden puolelle.

Koimme Soilen kanssa oppineemme hyvin paljon eläinavusteisesta toiminnasta, ennen kaikkea siitä, mitä se käytännössä on. Totesimme että toimintaterapeutti – eläinten ohjaaja –työparimalli on eläinavusteisessa työskentelyssä erittäin käyttökelpoinen kun roolit sovitaan ja suunnitellaan selkeästi etukäteen. Työparimallin koettiin tuomaan turvallisuutta ryhmän toimintaan ja kertojen purkamisen välittömästi ryhmäkerran jälkeen oli erittäin antoisaa sekä auttoi jäsentämään mitä kaikkea kerralla tapahtui, ja miten opittua voi hyödyntää seuraavilla kerroilla. Totesimme että 90 minuuttia on lyhyt aika suunnitelluille toiminnoille, siirtymiset sisältä talliin ja aitaukselle pukemisineen veivät oman osansa ajasta. Eläinten kanssa myös tapahtuu toisinaan ”jotain villii”, joka saattaa heittää ryhmäkerran aikataulutuksen sekaisin. Ajateltu talutusharjoitus saattaa muuttua tallin maanitteluharjoitukseksi kun eläinkatras onnistuu livahtamaan karkuun tallin huonosti suljetusta ovesta.

Suurimmaksi omakohtaiseksi kehittymiskohteekseni koin ryhmänohjaajan roolin. Jonkinlaista kompurointia, tosin lähinnä pääni sisässä, koin sosio-emotionaalisen ohjaamisen alueella, kuten itseilmaisuuun rohkaisemisessa, motivoimisessa toimintaan, sekä ryhmähengen ja ryhmän kiinteyden luomisessa (Finlay 2001, Hautalan 2011, 188. mukaan). Uskoisin kuitenkin sinällään onnistuneeni ohjaajan roolissani ja tehtävissä ryhmän aikana. Onnekseni minulla oli pätevä työpari, jolla oli paljon kokemusta eläinten lisäksi myös lasten ja nuorten ohjaamisesta.

Tuotteistaminen

Tuotin ryhmän aikana paljon prosessikaavioita. Visuaalisena ihmisenä näen prosessikaaviot hyvinä, asioita tiivistävinä malleina, jotka näyttävät mitä ovat keskeiset toiminnot, kaikki asiat ja tekijät jotka kyseiseen tuotokseen liittyvät, mitkä asiat johtavat toisiin, tehdäänkö samoja asioita moneen kertaan, missä vaiheessa tehdään, kuinka kauan ne kestävät, ketkä niitä tekevät ja niihin osallistuvat. Samalla tuotteistamisprosessin aikana Alpakkerho vaihtoi huomaamatta nimensä muotoon ”Villapallojen kanssa”. Lapsille alkujaan suunnattu ryhmän nimi ei tuntunut toimivan nuorien kanssa. Varsinainen visuaalinen brändäys on vasta alkutekijöissään mutta matkalla siihenkin on jo tullut ideoita.

Kun olen kertonut asiasta kiinnostuneille opinnäytetyöstäni, harmittelen kun en voi salassapitosyistä esitellä tekemääni diaesitystä. Prosessikaaviot, Villapallo-reflektiovihko ja Villapallojen kanssa -esite avaavat kyllä periaatteen tasolla asiakkaalle mitä ryhmässä tehtiin ja mitä se sisältää, mutta asiakkaissa prosessin aikana tapahtunutta muutosta on vaikea kuvailla. Myös alpakoita tuntemattomalle alpakan käyttäytymisestä on hankala kertoa, eikä alpakan ohjaajan ja toimintaterapeutin yhteistyömallikaan avaudu tavalla, kuin se voisi tapahtua käytännön kautta esiteltynä.

Tuotteistamisprosessissa pääsin mielenkiintoiseen pisteeseen. Tutulle asiakkaalle prosessikaaviot ja palvelukuvaus avasivat paremmin mitä toimintaterapiaryhmä ja eläinavusteinen toiminta on mutta koin silti etten osannut tuoda esiin riittävästi sen tuomaa hyötyä. Kun yritin kertoa kiinnostuneelle, mutta alpakoista ja toimintaterapiasta aiemmin tietämättömälle potentiaaliselle asiakkaalle, mitä eläinavusteinen toimintaterapia onkaan, toivoin että minulla olisi siitä kuvia. Paperiseen A4-kokoiseen esitteeseen ei mahdu paljoa ja pidempää esitettä harva jaksaa lukea. Mielestäni parempi formaatti esitellä eläinavusteista toimintaa toimintaterapiapalveluna voisi olla esimerkiksi multimediatuotos, joka yhdistäisi kuvan, äänen, tekstin ja videon, parhaimmillaan asiakas pystyisi eri moduuleista keräämään interventiolle mieleisensä sisällön ja näkisi sille alustavan hinnan. Asiakas pystyisi myös perehtymään syvällisemmin häntä kiinnostaviin intervention osa-alueisiin, kuten arviointimenetelmiin tai taustalla olevaan teoriaan.

Keskustelin tästä ideasta erään IT-alan yrityksen palvelu- ja tuotekehittäjän kanssa, hän innostui ideastani. Seuraavassa vaiheessa tuotteistamiselle on tarkoitus hakea rahoitusta

ja lähteä tuottamaan siitä sähköinen versio. Käytännön tasolla lähden seuraavaksi muokkaamaan tuotteistamisen pohjalta hahmotelmaa eli skitsiä pohjaksi multimediakäsikirjotukselle.

Opinnäytetyön tutkimuksen laadusta, luotettavuudesta ja eettisyydestä

Työelämlähtöisessä kehittämistehtävässä olennaista on, että siitä hyötyvät kaikki prosessissa mukana olevat osapuolet. Kehittämistehtävässä opiskelijan tulisi osata soveltaa tutkimustietoutta ja menetelmäosaamista kriittisesti ja analyttisesti. Opinnäytetyöni on omakohtainen ja se varmasti näkyy monessa kohdassa.

Aineiston analyysin tein aineistolähtöisesti, nostin esiin ne muutamat yhtäläisyydet mitä pienessä aineistossani oli, toisaalta eroavuudet jäivät kovin pieniksi. Tutkimustulokset eivät ole mitenkään yleistettävissä. Tulokset sekä ryhmäläisiltä että ohjaajilta ovat kuitenkin samansuuntaisia Happonen ym. (2013) opinnäytetyössä saatujen tulosten kanssa, mikä hieman nostaa opinnäytetyön laadullisen ja luotettavan osan arvoa. Tutkimusaineiston kysymyksissä huomasin joissain moniselitteisyyttä, joihin olin saanut moniselitteisiä vastauksia, nämä liittyivät aikaan ja paikkaan, kuten ”ryhmän aikana” oli ymmärretty koko 2 kk jakso, jonka ajan ryhmä kokoontui, että yhden yksittäisen kerran aika. Tutkimuksen avulla on nostettu esiin ja selvitetty niitä asioita mitä pitikin, joten tässä mielessä tutkimus lienee jotakuinkin validi. Tutkimusaineistoa ei luotu tyhjästä eikä sitä ole väärennetty (Koivula 2003, 28-29).

Tutkimusetiikan mukaista on antaa asiakkaalle, tämän näin toivoessa, mahdollisuus pysyä anonyyminä (Koivulla 2003, 53). Tämän vuoksi en ole kertonut lastensuojeluyksikön enkä osallistuneiden nuorten nimiä. Opinnäytetyön aikana syntyneet kuvatiedostot olen poistanut niille varatuilta muistikorteilta, sekä hävittänyt ryhmän aikana syntyneet, yksittäisiä nuoria koskevat muistiinpanot.

Jatkotutkimuksen aihe

Jatkotutkimuksen aiheeksi ehdotan ACIS- tai ESI-arviointimenetelmän soveltuvuutta sosiaalisten taitojen arviointiin eläinavusteisessa toimintaterapiassa. Molemmilla arviointimenetelmillä voidaan arvioida lähtötilannetta sekä muutosta vuorovaikutustaidoissa.

ACIS:in (The Assessment of communication and interaction skills) avulla pystytään osoit-

tamaan kommunikaatio- ja vuorovaikutustaitojen perustana olevia taitoja tai niiden puutteita. ACIS-arviointi voidaan tehdä havainnoimalla toiminnallista vuorovaikutustilannetta, asiakkaalle merkityksellisen toiminnan yhteydessä. Menetelmä on strukturoitu, sen käyttämistä helpottaa arviointimenetelmän käyttöönottoon liittyvä koulutus. ACIS:n miinuspuolena tosin on soveltuvuus vain aikuiselle (Kihlström, 2013). Toinen mahdollinen arviointimenetelmä voisi olla ESI (Evaluation of Social Interaction). Myös tämän strukturoidun menetelmän käyttöönottaminen vaatii koulutuksen. ESI:lla voidaan arvioida sosiaalisia taitoja hyvin monenlaisissa tilanteissa. ESI:lla voidaan arvioida kaiken ikäisiä henkilöitä, joilla on kommunikaatiotaitoja jäljellä. (Center of Innovative OT Solutions, 2016.)

Palaute työn tilaajalta

Soile Hintikka-Halonen oli yhteistyöhömmme opinnäytetyön tiimoilta erittäin tyytyväinen, hän koki tekemämme työn tärkeäksi ja toivoi että jatkossa yhteinen parityöskentely saisi jatkaa. Hän kertoi itsekin nauttineensa ryhmässä vallinneesta tunnelmasta. Hän tunsipaaneensa hyödyllistä kokemusta ja pystyvänsä kehittämään omaa toimintaansa ohjaajana alpakoiden laitosvierailujen yhteydessä.

10 Lopuksi

Alussa innostus oli kova, lehmäjunan arvolla 10. Kun ryhmää ei alkanut löytyä, mieliala laski noin arvoon kuusi. Kirjoittamisprosessin aikana mielialat heittelevät 7:n ja pohjamudan välimaastossa. Kun päästin tämän projektin käsistäni, olo oli seesteinen 8.

Toivon, että joku joka työskentelee eläinavusteisesti ja miettii mitä eläinavusteisessa toimintaterapiassa alpakoiden kanssa voi tehdä, saa vinkkejä tästä omaan työhönsä. Koen myös että minulla on valtavasti opittavaa lisää aiheesta ja varmasti jos vain tilaisuus tulee, lähdän syventämään osaamistani eläinavusteisesta toiminnasta ja sen soveltamisesta toimintaterapeutin työhön.

Esitin johdannossa toiveen, että minulla jonain päivänä olisi villapallomaisia työtovereita. Uskon opinnäytteen olevan yksi askel tuota tavoitetta kohden ja toivon edelleen toiveeni täyttyvän.

Lähteet

Arbesman, M. Bazyk, S. Nochajski, S. M. 2013 Systematic Review of Occupational Therapy and Mental Health Promotion, Prevention, and Intervention for Children and Youth. American Journal of Occupational Therapy, 2013 Nov-Dec; 67. Viitattu 10.10.2014.
<http://ajot.aota.org/Article.aspx?articleid=1863086>

Bazyk, S. 2009. Meaning of occupation-based groups for low-income urban youths attending after-school care. American Journal of Occupational Therapy, January/February 2009, Vol. 63, 69-80. Viitattu 10.10.2015.
<http://ajot.aota.org/article.aspx?articleid=1869982>

Bullock, A. & Bannigan, K. (2011). Effectiveness of Activity-Based Group Work in Community Mental Health: A Systematic Review. The American Journal of Occupational Therapy, volume 65, number 3, 257–266.

Center of Innovative OT Solutions. 2016. Viitattu 10.1.2016.
www.innovativesolutions.com > esi

Cole, M. 2005. Group dynamics in occupational therapy : the theoretical basis and practice application of group treatment. Thorofare, Slack

ESAAT. 2010. Principles for animal-assisted work with domestic animals and pets. Viitattu 7.1.2016 http://www.en.esaat.org/uploads/media/esaat_principles.pdf

Fisher, A. 2009. Occupational Therapy Intervention Process Model: Model for Planning and Implementing Top-down, Client-centered, and Occupation-based Interventions. Colorado: Three Star Press.

Fisher, A. & Bray Jones K. 2014. Assessment of Motor and Process Skills: Volume 2 – User Manual. Kahdeksas painos. T Colorado: Three Star Press.

Happonen, N., Määttä E., Sarajärvi, S. 2013. LYSTI-RYHMÄ. Kokemuksia lasten ja nuorten koira-avusteisesta toimintaterapiaryhmästä. Opinnäytetyö. Jyväskylän ammattikorke-

koulu

Hautala T. & Penttinen A. 2003. Sosiaalinen ja toiminnallis-terapeuttinen työ nuorten kanssa. Toim. Linnossuo O. Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja 4. Turku

Herzog H. 17.11. 2014. Does Animal-Assited Therapy really work? Blogijulkaisu Psychology Today-sivustolla. Viitattu 6.1.2016 <https://www.psychologytoday.com/blog/animals-and-us/201411/does-animal-assisted-therapy-really-work>

Hintikka-Halonen S. 2015. Suullinen tiedonanto.

Huurre T., Santalahti P., Anttila N., Björklund K. 2015. Mielenterveyden ja tunne - ja vuorovaikutustaitojen edistämisen menetelmät ja käytännöt peruskouluissa. Tutkimuksesta tiiviisti maaliskuu 2015. Terveiden- ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki. Viitattu 10.1.2015. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/125821/URN_ISBN_978-952-302-038-2.pdf?sequence=1

Höök, I. 2011. Better care with a caredog – ABC for therapy dogs. Vänge: Tryck Partner International AB.

ICF. 2004. Toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden kansainvälinen luokitus. Sta-kes. Ohjeita ja luokituksia 2004:4.

Jaakkola, E., Orava M., Varjonen V. 2009. Palvelujen tuotteistamisesta kilpailuetua. Opas yrityksille. Tekes. Helsinki 2009.

Ikäheimo, K. 2013. Karvaterapiaa – Eläinavusteinen työskentely Suomessa. Toim. Ikäheimo K. Solution Models House. Yliopistopaino Helsinki.

Kaukkila, V., Lehtonen, E. 2007. Ryhmästä enemmän – käsikirja ryhmänohjaajan taitoja tarvitsevalle. Suomen mielenterveysseura. Laadukasta kulttuuria vapaaehtoistyöhön – hanke. SMS-tuotanto Oy.

Kaplan, S. J. 1986. The private practise of behavior therapy. Kluwer Academic Publisher

Group

Kennelliitto 2016. Kennelliiton verkkosivut. Viitattu 5.1.2016. Etusivu > Koirat > Kaveri-koirat > Kaverikoirien historia Suomessa.

Kielhofner, G. 2008. Dimensions of Doing. Teoksessa Kielhofner, G. Model of Human Occupation: Theory and Application. Fourth ed. Baltimore: Lip-pincott Williams & Wilkins.

Kihlström, H. 2013. Luentodiat Toiminnan analyysi-kurssilta.

Koivula U., Suihko, K., Tyrväinen J. 2003. Mission: Possible. Opas opinnäytetyön tekijälle. Pirkanmaan ammattikorkeakoulun julkaisusarja C. Oppimateriaalit. Nro 1. 2. Uudistetun painoksen lisäpainos. Tampere.

Koirat kasvat- ja kuntoutustyössä. 2011. Viitattu 6.1.2016. www.kasvatuskuntoutuskoirat.fi/kasvat-ja-kuntoutustyo/

Kokko O. 2011. Katso mistä köyhyys alkaa. Julkaistu 29.5.2011 06:01. Artikkel. Viitattu 4.2.2015. <http://www.taloussanomat.fi/ihmiset/2011/05/29/katso-mista-koyhyys-alkaa/20117584/139>

Kruger, K.A. & Serpell, J.A. 2012. Animal-assisted interventions in mental health: definitions and theoretical foundations. In Handbook on Animal-Assisted Therapy. Theoretical Foundations and Guidelines for Practice. Ed. by A. H. Fine. 4.ed. Academic Press, 34-48.

Laine, K. 2002. Syrjäytymisen syntymekanismit varhaislapsuudessa. Suomen Akatemian tiedeaaamiainen. Julkaistu 15.5.2002. Kasvatustieteiden laitos, Turun yliopisto

Lehtinen U. Ja Niinimäki S. 2005. Asiantuntijapalvelut - tuotteistamisen ja markkinoinnin suunnittelu. Werner Söderström osakeyhtiö, Helsinki

Notkola V., Pitkänen S., Tuusa M., Ala-Kauhaluoma M., Harkko J., Korkeamäki J., Lehtikoinen T., Lehtoranta P., Puumalainen J., Ehrling L., Hämäläinen J., Kankaanpää E., Rimpelä

M., Vornanen R. 2013. Nuorten syrjäytyminen. Tietoa, toimintaa ja tuloksia? Eduskunnan tarkastusvaliokunnan julkaisu 1/2013.

Pohjonen T. & Harra T. 2003. Sosiaalinen ja toiminnallis-terapeuttinen työ nuorten kanssa. Toim. Linnossuo O. Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja 4. Turku

Qualitas Fennica, 2009. Opintomoniste. Palvelukuvauksen laatiminen.

Rusi-Pyykkönen M. 2004. Voimaa ryhmästä. Teoksessa Keinot käyttöön arjen areenoilla-käsikirja. Helsinki. Suomen mielenterveysseura

Sommar H. 2012. Mistä johtuu nuorten syrjäytyminen? Julkaistu 16.11.2012. Artikkel. Päivitetty 26.11.2013. Viitattu 5.2.2015.

<http://yle.fi/aihe/artikkeli/2012/11/26/mista-johtuu-nuorten-syrjaytyminen>

Salovuori, T. 2014. Luonto kuntoutumisen tukena. Tampere: Mediapinta.

Salmela J. 2013. Viidakkoportaat, eläinavusteisen valmentajan opas. Alfa Partners Oy. Kokkola.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2012. Hyvät eväät elämälle-teemapäivän moniste. 14.6. 2012. Viitattu 4.3.2013.

http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=42733&name=DLFE-20718.pdf

Standards for animal assisted therapy. 2015. Viitattu 6.1.2015.

<http://www.animalassistedintervention.org/Portals/11/AAT%20Standards%20final.pdf>

Sipilä, J. 1999. Asiantuntijapalvelun tuotteistaminen. Sanoma Pro

Suomen Karvakaverit 2016. Suomen Karvakavereiden verkkosivut. Viitattu 6.1.2016.

<http://suomenkarvakaverit.fi/>

Sutinen, M. 2013. Karvaterapiaa – Eläinavusteinen työskentely Suomessa. Toim. Ikäheimo K. Solution Models House. Yliopistopaino Helsinki.

Toimintaterapeuttien ammattieettiset ohjeet. 2011. Toimintaterapeuttiliiton julkaisu.

Turunen, V. 2014. Hummahoivaa. Tehy 3, 24-26. Verkkolehti. Viitattu 11. 1.2016.
http://www.tehy.fi/@Bin/26963321/Tehy03_lowres.pdf

Törmälehto E. 2013. Karvaterapiaa – Eläinavusteinen työskentely Suomessa. Toim.
Ikäheimo K. Solution Models House. Yliopistopaino Helsinki. 44-47

Yalom I. & Leszcz, M. 2005. The Theory and Practise of Group Psychotherapy. 5. Painos.
New York: Basic Books.

Zeithaml V. A., Bitner M. J., Gremler D. 2006. Services Marketing. Integrating Custom
Focus Across the Firm. McGraw-Hill. Singapore.

Liitteet

Liite 1 Kirje opettajalle.

Alpakkakerho

Alpakkakartan

Mitä on eläinavusteinen toimintaterapia? Eläinavusteinen toimintaterapia on tavoitteellista, kuntouttavaa toimintaa eläimen kanssa tai eläimen läsnäollessa. Toiminta lähtee jokaisen ihmisen omista tavoitteista ja mieltymyksistä. Yhdelle eläinavusteisen toimintaterapian tavoite voi olla vaikkapa onnistumisen tai mielihyvän kokeminen, jollekin toiselle se voi olla halvaantuneen käden liikuttaminen ja eläimen turkin silittäminen.

Alpakkakerhossa toiminnan ytimessä on lasten sosiaalisten taitojen tukeminen. Työskentelytapa on tässä tapauksessa varsinaisen kuntouttavan toiminnan sijaan ennaltaehkäisevä, lapsille - ja ehkä myös vanhemmille - se näyttäytyy selkeimmin kivana puuhana ja toimintana eläinten ja muiden kerholaisten kanssa.

Kerhokerrat sijoittuvat sunnuntaipäiviin 15.3., 22.3., 29.3., 12.4., 19.4. ja 26.4. Yksi kerhokerta kestää n. 90 min. Ensimmäisellä kerralla kokoonnutaan klo 14, seuraavien kertojen aloitusaikaa voidaan vielä tarvittaessa muuttaa. Toiveena on että lapsi voisi osallistua mahdollisimman moneen kerhokertaan.

Sitovat ilmoittautumiset 13.2. mennessä, kiitos!
Vastaa mieluumasti lisäkysymyksiin, p. [] tai []@ [].jamk.fi

Sanna Iivvilä
toimintaterapeuttipätkelija/JAMK

Muutamia käytännön asioita:

- Alpakkakerho-pilotti on osallistuville lapsille ohjauksen puolesta ilmainen mutta alpakoiden pörkkänaraha on 10 €/osallistuja.
- Opinnäytetyötä varten tarvitsen osallistuvan lapsen vanhemmilta luvan lapsen havainnointiin (havainnointilupa liitteenä).
- Alpakkakartanolla on eläinten vastuuvakuutus, joka korvaa eläimen aiheuttaman tapaturman mutta lapsella on hyvä olla voimassa oma vapaa-ajan tapaturmavakuutus.

Villapallojen kotona tapahtuu!

Tervehdys sinulle kolmasluokkalaisten vanhempi! Tässä kirjoittelee Innilän Sanna. Opiskelen Jyväskylän ammattikorkeakoulussa viimeistä vuotta toimintaterapeutiksi. Olen tekemässä opinnäytetyötä liittyen lasten sosiaalisten taitojen tukemiseen eläinavusteisella toimintaterapialla.

Asiani on seuraavanlainen: Tarvitsen opinnäytetyöhöni avuksi kolme eläimestä pitävää lasta. Alpakkakartanolla kokoontuu kuudesti kevään 2015 aikana "Alpakkakerho", jossa alpakkapojat ovat ystävällisesti lupautuneet toimimaan eläinapulaisina.

Kerhossa tutustutaan Alpakkakartan Anakiiniin, Brunoön, Galacticaan, Genesikseen ja Mozartiin ja alpakoiden hoitamiseen. Lisäksi puuhataan muutakin mukavaa, maalataan, huovutetaan, näytellään... sisältö tarkentuu lasten toiveitten mukaan. Mitään "alkutaitoja" lapsilla ei eläinten suhteen tarvitse olla, riittää kun pitää eläimestä eikä pelkää niitä. Minä toimin kerhon eli lasten toiminnan ohjaajana ja Soile Hintikka-Halonen vastaa eläinten ohjauksesta.

Liite 2 Ryhmäkertojen alustava runko

ALPAKKAKERHO

3.3.2015

Ryhmäkertojen alustava runko

90 min/kerta

Ryhmän tavoitteet: Sosiaalisten- ja vuorovaikutustaitojen vahvistaminen, osallistuminen merkitykselliseen ja motivoivaan vapaa-ajan toimintaan.

Jokaiselle kerralle sään mukaiset ulkoiluvaatteet ja jalkineet!

klo	Aloit	Toiminto 1	Toiminto 2 (varasuunnitelma)	Loppu (+ kerran tarvikkeet)
15.3. 16:00-17:30	Esittäytyminen ja tutustuminen Ryhmän sääntöjen luominen Käytännöt Ryhmäytymisharjoitus: hassut perheet ym. pelikorteilla, valitaan 3 korttia, kerrotaan itsestä niiden kautta	Tutustuminen alpakoihin Jokainen saa valita laumasta ”oman” alpakan, jota voi havainnoida ja seurata kerhon aikana		Loppuyhteenveto Tunnekortit (Pelikortteja Kyniä Porkkanoita Kamera)
22.3. 16:00-17:30	Aloit Tunnekortit Mitä kuuluu Ryhmäytymisharjoitus: Kuinka kuljettaa hernepuski kaikkien käsi- en läpi mahdollisimman nopeasti	Alpakan arki ja hoitaminen Tutustutaan tallissa ja tarhassa alpakan hoitamiseen	Sarjakuva / kirjallinen tuotos alpakan ja oman itsen arjesta – löytyykö yhtäläisyyksiä Aina mun pitää... Aina mä saan...	Loppuyhteenveto Tunnekortit Alpakkavihkon täyttäminen (Kyniä, tusseja Hernepuski tmv. Porkkanoita Kamera)
29.3. 16:00-17:30	Aloit Tunnekortit Mitä kuuluu	Alpakka-agility/ sisäretki Alpakkakar- tanossa Käydään läpi kehonasentoja, joita kannattaa käyttää alpakkaa lähestyessä ja taluttaessa. Tutustutaan mikä on henkilökohtainen reviiiri	Alpakka-altistus = ohjattu rentoutusharjoitus ulkona/tallissa	Loppuyhteenveto Tunnekortit Alpakkavihkon täyttäminen (Kyniä Porkkanoita Kamera)
12.4. 16:00-17:30	Aloit Tunnekortit Mitä kuuluu	Alpakkajammas = tarkkaillaan alpakoita ja kokeillaan alpakoiden matkimista ja laumakäyttäytymistä, onko ihmisillä ja alpakoilla mitään	Stressipallon huuvutus / rentoutusharjoitus	Loppuyhteenveto Tunnekortit Alpakkavihkon täyttäminen (Kyniä Porkkanoita)

		<p>yhteistä? Kuinka alpakat suhtautuvat uusiin asioihin? Kuinka minä suhtaudun uusiin asioihin?</p>		<p>Huovutettavaa alpakavillaa, vateja, mentysoopaa Kamera)</p>
<p>19.4. 16:00-17:30</p>	<p>Aloit Tunnekortit Mitä kuuluu</p>	<p>Rantaretki, käydään alpakoiden kanssa kävelyllä lähirannassa. (säävaraus, jos on kurja keli tehdään retki talliin ja maalaetaan sisällä jättikokoisia alpakankuvia)</p>	<p>Tehdään yhteinen maalaus, valkoista ei saa jäädä näkyviin, paikkoja vaihdetaan maalaamisen aikana ja kukin saa liimata viimeisellä kerralla vihkoonsa haluamansa palan maalauksesta.</p>	<p>Loppuyhteenveto Tunnekortit Alpakkavihkon täyttäminen (Kyniä Porkkanoita Peitevärejä Paperia Kamera)</p>
<p>26.4. 16:00-17:30</p>	<p>Aloit Tunnekortit Mitä kuuluu</p>	<p>Lopetuskerta Seurustellaan alpakoiden kanssa tallissa/ulkona Miltä tuntuu kun jokin asia loppuu tai kun jotain tapahtuu viimeisen kerran?</p>	<p>Ohjaaja pyytää palautteen, keskustelua millaista oli osallistua ohjattuun ryhmätoimintaan</p>	<p>Loppuyhteenveto Tunnekortit Loppukiitos! (Kyniä, porkkanoita Kamera Tietokone)</p>

Liite 3 Aukeama Alpakkerhon Villapallot-reflektointivihkosta

1. kerta

Ryhmän aikana...

mietin...

Tällä kerralla minusta oli mukavaa...

Tänään onnistuin...

- Kannustin/kehuin kaveria
- Autoin/neuvoin toista
- Tein yhdessä
- Opin jotain uutta
- Uskalsin
- Keskityin siihen mitä oltiin tekemässä

Toiminta josta en innostunut....

Minua harmitti...

Ryhmän säännöt:

- Se mitä ryhmässä tapahtuu, jää ryhmän sisälle
 - Olen tämän hetken vapaa ärräpäistä
 - En kiisaa kavereita enkä eläimiä
- Paikalla olevat henkilöt ovat oikeita olemaan paikalla
 - ... ja se mitä tapahtuu, on tarkoitus tapahtua

Ryhmän tavoitteet

Sosiaalisten- ja vuorovaikutustaitojen vahvistaminen, osallistuminen merkitykselliseen ja motivoivaan vapaa-ajan toimintaan, virkistyminen.

Ryhmäkertojen aiheet:

- 15.3. Tutustuminen alpakoihin ja ryhmään
- 22.3. Alpakkan arki ja hoitaminen / sarjakuva tai runo
- 29.3. Alpakka -agility ja sisäseikkailu / Alpakka -altistus
 - 5.4. Pääsiäinen, ei ryhmää
- 12.4. Alpakka-ajammas / Alpakkanvillapallon huovutus
 - 19.4. Rantaretki tai retki talliin / yhteismaalaus
 - 26.4. Viimeinen kerta / palaute ohjaajalle

